El- Hasan El- Basri

Čujem šum prijatelja ne vidim

297:17

El-Basri, El-Hasan

Čujem šum, prijatelja ne vidim: kazivanja o moralu (ahlaku), pravilima islamskog ponašanja, pobožnosti i još ponečem / El-Hasan El-Basri; preveo s arapskog Mehmedalija Hadžić. - Zagreb: Islamska zajednica, 1989. - 126 str. 17 X11 cm - (Biblioteka Ahlak; knj. 1)

Str. 7-16: Predgovor / Hasan Čengić

Naslovna strana
www.dini-islam.net

EL-HASAN EL-BASRI

ČUJEM ŠUM, PRIJATELJA NE VIDIM

kazivanja o moralu (ahlaku), pravilima islamskog ponašanja, pobožnosti i još ponečem

S arapskog preveo
Mehmedalija Hadžić

Lektorirao
Dzemaludin Latić

Izdavač
Islamska zajednica Zagreb

Zagreb 1989.

Biblioteka Ahlak - knjiga 1

Redakcijski odbor
Edib Muftić, Sulejman Čamdžić
Fahira Fejzić

Glavni i odgovorni urednik
Mustafa Cerić

Urednik
Hasan Čengić

Naslov originala

el-Hasan el-Basri
»Esme` hasisen we la era enisen«
el-Hasan el-Basri adabuhu
we hikemuhu we neš'etuhu
we hajatuhu we belaghatuhu
we zuhduhu we tafiqatuhu
Ebu el-Feredž 'Abdurrahman
ibn el-Džewzi

el-Tab'ah el-ula
Metbe`ah el-rahmanijjah bi masr
1931.

Tisak
Kerš Offset

SADRŽAJ

Sadržaj 6

Predgovor 7

Odgoj i moralne vrline...................................... 19

Mudre izreke i savjeti 39

Korijenje ovog svijeta i
zabrana vezanja za njega 55

Traženje oprosta i dova 61

Učenje kur'ana 72

Razgovori i prepiska sa upravljačima i
susreti sa dobročiniteljima................................ 83

Savjeti i mudre izreke....................................... 101

Iz recenzije... 126

PREDGOVOR

Allah neka se smiluje Hasanu.
On nas stalno uči,
tražeći da budemo budni
i da nemar ostavimo.

Omer ibn Abdul Aziz

Na granici između stvarnosti i legende, Hasan Basri obilježava čitavu jednu epohu. Stalno aktualan, svaki puta nanovo vraća nadu u smislenost ljudskog zalaganja i mogućnost dostojanstvenog življenja unatoč raznovrsnosti i nepredvidivosti prilika.

Prvo stoljeće islama u kome je živio

Hasan Basri (642-728/21-109) uglavnom se jednostrano doživljava. Ponekad, kao čisto, nepatvoreno, idealno vrijeme života Allahova Poslanika i ashaba, vrijeme sačuvano u hadisima i kazivanjima o Ebu Bekrovoj odanosti i jednostavnosti, Omerovoj pravednosti i skromnosti, Osmanovoj darežljivosti i pobožnosti, Alijinoj odvažnosti i hrabrosti, a ponekad, kao doba izobilja razuzdanosti, uživanja sačuvano u pričama o Jezidu I, Velidu II, Jezidu II, raspusnim umejevićkim halifama, čemu je "hiljadu i jedna noć" drugo ime.

A stvarno, to je period velikih kretanja, lomova i suprotnosti koje su promijenile geografske, demografske, jezičke i ideološke karte svijeta.

Poslanik islama se preselio na Ahiret 632, a Basra je osnovana 637; bitka na Siffinu bila je 657; Kabul je osvojen 704; Buhara i Samarkand 710-712; Sind - donja dolina rijeke Inda 711-712; Carigrad je opsjedan 716; Kartaga osvojena 698; obale Atlanskog okeana oko 680; Endelus (Španija) 711...

Stotinu godina nakon Hidžre, ime Allaha i

Njegova Poslanika odjekivalo je sa minareta podignutih na prostoru većem od Rimskog Carstva u njegovom najjačem usponu, na prostoru koji se pružao od Biskajskog zaliva do granica Inda i Kine, te od Aralskog jezera do donjih slapova Nila. Izmiješali su se i susreli mnogi narodi, rase, jezici, vjere, kulture, tradicije, običaji, znanja i navike. Svijet se susreo sa islamom, islam se susreo sa svijetom: hebrejskom tradicijom, perzijskom vísprenošću, kršćanskom teologijom, helenističkom umnošću...

Svježina i punoća islama prelila se iz arabijskog đuguma na sve strane, plaveći novim i snažnim valovima prostore i duhove do kojih je dopirala. Od tada se bilježi uticaj Poluotoka na vanjski svijet, ali i uticaj vanjskog svijeta na Poluotok. Time započeti međuodnos kroz različite faze i oblike u raznolikim formama i okvirima traje do danas. Duh pokrenut islamom doticao je sve vidove ljudskog izražavanja dajući im svoj stil i obol, udahnjujući im novi smisao i uključujući ih u jedinstvenost izrastajuće cjeline.

Otpočeo je tok nove kulture i civilizacije određene predanošću jednom jedinom Bogu. On je svjetskoj baštini podario velika djela

arhitekture, književnosti, umjetnosti, nauke... Upio je, preuzeo ili jednostavno prešutio i drugačija ljudska ostvarenja.

U islamska središta slijevaju se neviđena bogatstva, snage i potencijali, razvija se ekonomija i administracija. Javljaju se politička trvenja - prva krvoprolića među muslimanima (Osman, Alija, Muavija, Zubejr, Talha, Husejin, Hadždžadž). Tu su novi pravci mišljenja (haridžije, ši'ije, murdžije, mu'tezile), različita pravna tumačenja... U ovom periodu javljaju se nove nauke (tefsir, fikh, hadis...), razvijaju jezičke, historijske, racionalne... znanosti, niču pobune, protesti, zahtjevi za pravičnošću, bogatijim i raskošnijim životom. Niču i nastojanja ka zuhdu - odricanju od ovog svijeta... Sve to stavlja na kušnju i provjeru novi sistem vrijednosti i novi svjetonazor. Islamska vizija mora odgovarati na sve izazove svijeta i života, gradeći i razgrađujući se, bogateći i siromašeći se. Prvobitna jednostavnost i jasnoća prelaze u zamršenost i višeznačje, a djelatna živost u teorijsku sporost i razlivenost.

Ebu Se'id el-Hasan ibn Ebi el-Hasan Jessar el-Basri rodio se godine 642. u Medini u

kući žene Allahova Poslanika Umm Seleme. Njegov otac Jessar, za vrijeme uprave h. Omera napušta svoj rodni Mejsam, grad na sjeveru Iraka, i nastanjuje se u Medini kao mevla (štićenik) Zejd ibn Sabita el-Ensarije. Za Hasana se priča da ga je dojila Poslanikova žena Umm Seleme i da je pio vodu iz Poslanikove čaše. Tradicija bliska njemu dalje veli da je h. Aiša, čuvši ga kako govori, rekla da govori jezikom Poslanika. Ne iznenađuje zato njegovo odlično poznavanje Hadisa. Oko 656. godine Hasan se nastanjuje u Basri, po čemu je i dobio ime Basri. Tu ostaje do kraja života (728), uvažen i poštovan do te mjere da historičari vele kako je cijela Basra došla na njegovu dženazu; "događaj kome nema presedana" (Ibni Hallikan), jer su toga dana džamije ostale potpuno prazne, bez imama i musallija.

Njegov duhovni lik obilježen je rođenjem u kući Poslanikove žene, gdje je učio "Allahove ajete i mudrost...", kako je Kur'anom preporučeno Poslanikovim ženama. Prošao je uobičajeni put obrazovanja učenjem čistog jezika u pustinji, te izučavanjem Kur'ana, Hadisa i fikha kod najboljih učitelja - ashaba Allahova Poslanika.

Tome dodana bistrina i odanost učinili su ga jednim od dobrih poznavalaca Hadisa, zbog čega je bio izuzetno cijenjen.

Vrlo odmjeren, dostojanstven, blag, uviđavan, otvoren, požrtvovan, lijepe vanjštine, iskren, stamen i jednostavan, Hasan Basri je izazivao poštovanje, ulivao vjeru i sticao simpatije. To mu je omogućilo stvarnu poziciju moralnog autoriteta. Njegova se riječ slušala sa obje strane, čak i onda kada je bila neprijatna i reska. Njegova pozicija "savjesti društva" i pored svih neugoda, ipak je, čini se, bila presudna da je preživio vrijeme nemilosrdnog i grubog Hadždžadža.

Ne zna se pouzdano da li je Hasan Basri ostavio pisanih radova. Ono što je od njega danas poznato, dijelovi su pribilješki njegovih učenika i slušalaca ili biografa znamenitih ličnosti u čijem je prisustvu ponekad govorio. Iz tog razloga nije moguće imati potpun uvid u cjelinu njegove misli.

Hasan Basri je pravo oličenje islamskog polimate. Pa ipak, asketska crta je najizrazitija strana njegovog lika.

Među istaknutim predstavnicima ove (asketske) pobožnosti najčuveniji je Hasan Basri, koji je ne samo stekao priznanje svojih savremenika, već je poslije smrti vršio na njih uticaj kome je tokom vijekova malo ko ravan u čitavoj duhovnoj istoriji islama.

(Fazlur Rahman).

Stoga nije čudo što se nastanak većine duhovnih pokreta unutar islama vezuje uz ime Hasana Basrija.

Zapletenost vremena i događaja odredili su Basrijin životni put i njegovu povijesnu ulogu. Karakter s kojim je došao na svijet i razboran duh koji je nosio prelomili su njegovu izitzetnu ličnost i učinili ga moralnim sidrom svoga doba. Basri je teško doživljavao ubojstvo h. Osmana, sukob h. Alije i Muavije, tragične događaje na Kerbeli. Basrijino povlačenje iz teoloških rasprava i njegovo držanje po strani od administracije nije značilo njegovu nebrigu prema islamskoj misli niti ravnodušnost prema pravnom sistemu islama, već njegov protest protiv suhog racionalizma mu'tezila, oportunističkog konformizma murdžija

i nategnutog utopizma haridžija, kao i protiv pravnog formalizma koji je već uzimao maha. Stoga je on svoje djelovanje usmjerio na živu prisutnost u događajima putem predavanja u glavnoj džamiji Basre i posebnih predavanja u svojoj kući. Otvoreno je i u svakoj prilici kritikovao sve nevaljalo.

Najveća Basrijina odlika je sposobnost da dio života, jedan postupak ili riječ posmatra kao dio cjeline, neodvojen i neodvojiv od nje, ono što jest islam. Basri obnavlja tu trajnu misao, vječnu istinu života koju su Božji poslanici redovito ponavljali a njihovi sljedbenici i kasniji naraštaji stalno zaboravljali, dijeleći život na sada i kasnije, na sveto i profano, na bitno i nebitno... On shvata da je pitanje smisla svakog postupka i čitavog života u budućnosti koja dolazi, ogledalu pred koje se staje kada se izlazi, jer mi ne znamo ko smo ako ne znamo šta ćemo biti.

Traktat *Čujem šum, prijatelja ne vidim* je raznovrsnog sadržaja, etičko-didaktičkog naglaska, jednostavnog stila, preciznog izražavanja, kritičke intonacije.

Iako su ova kazivanja angažirana na

problemima etike, ona nisu opterećena teoretiziranjem, već jednostavno prelaze na svakodnevna pitanja morala i pravila islamskog ponašanja, govoreći o detaljima, "sitnicama" života, o konkretnim gestama i radnjama koje se danas označavaju kao bonton. Ali ne samo to. Tu se radi i o važnim pitanjima odnosa spram nauke, zajednice, moći, vlasti, slobodnog vremena, socijalno-ekonomske uslovljenosti...

Zbog svojih općih mjesta i univerzalnih stanovišta, na prvi pogled klasična istočnjačka mudrost baštinjena milenijima ovdje prelazi u islamski duh principijelno utemeljen na kur'anskoj etici i živom iskustvu prve zajednice muslimana vođenoj primjerom Muhammeda, alejhisselam.

Traktat nije raspoređen po temama, nego je zabilježen kao spontani govor - najčešće neposredno obraćanje - u drugom licu jednine ili množine, idući od teme do teme, sa stava na stav, od prilike do prilike. Time je postignuta ležernost, lahkoća poučavanja, te neobaveznost prema cjelini teksta. Pojedine misli u formi poslovice dosežu antologijsku vrijednost a stilom neodoljivo podsjećaju na vrhunce arapskog

umjetničkog izraza općenito.

> Ko je siguran u nadoknadu, ne škrtari u davanju.
>
> Ne budi pohlepan, nećeš biti ponižen.
>
> Ne moli od ljudi, neće ti se umanjiti, a ostaćeš čovjek.

Kazivanja događaja i zgoda iz života Muhammeda, alejhisselam, ashaba i drugih su odgojnog karaktera, ispričana prijemčivim i uvjerljivim načinom sa efektno izvedenim naglaskom na detalju koji je bio predmet ranijeg razgovora, ili sporenja i osporavanja u sredini u kojoj je djelovao.

Rijetka sugestibilnost, nadahnutost i iskrenost slušaoca/čitaoca ne mogu ostaviti ravnodušnim.

> Nikome se ne čudim kao čovjeku koji misli da zaljubljenost u ovaj svijet ne spada u velike grijehe. Tako mi Allaha džellešanuhu, ljubiti ovaj svijet je najveći grijeh! Zar se svi drugi grijesi nisu izrodili iz ovog svijeta? Zar se ne obožavaju idoli i ne griješi prema Bogu samo zato što se

odviše ljubi ovaj svijet, i što mu se robuje više nego ičem?

Kratke rečenice, jednostavne sentence, misli sažete u nekoliko riječi, mudre pouke (poput „narodnih izreka", "iskrica mudrosti") probrani primjeri iz života Poslanika, ashaba i pobožnih ljudi, upotrijebljeni kao paradigma živom problemu ili propustu, preporuke za ponašanje sažete u jezgrovit izraz - sva ta raznovrsnost poruke, forme i stila može se lijepo podvesti pod naziv kazivanja.

Knjiga se može čitati napreskok, uzgred, sa bilo koje stranice, neobavezno, po misao ili pasus, jer je svaka misao vrijednost za sebe i razumljiva izvan konteksta, a dobro se uklapa i odgovara cjelini, kao što dukat ima svoju vlastitu vrijednost a lijepo stoji i u ogri.

Objavljivanjem ovog djela otvara se iznova pitanje popunjavanja dugogodišnje praznine približavanja klasične misli i literature islama čitaocu našeg govornog područja, i prvi puta u nas predstavlja se kroz jedno cjelovito djelo Hasana Basrija, ova izuzetna ličnost prvog perioda islama. Očekivati je da ovo bude povod

ozbiljnijih studija o Basriji, njegovom vremenu i savremeničima, bez čega je teško shvatiti procese koji su se događali kretanjem duha u formi islamske ukupnosti, što je sve više privlačno, ali i nužno.

Posebna zasluga za pojavljivanje ove knjige pripada prevodiocu Mehmedaliji Hadžiću koji je samoinicijativno ponudio ovaj valjan i čitak prijevod s klasičnog arapskog jezika, veoma uspješno očuvavši lahkoću i jasnost Basrijinog izraza - njegove glavne izražajne osobitosti. I ovim prijevodom on se potvrdio kao jedan od najboljih poznavalaca umijeća prevođenja vrijednih i složenih djela klasičnog perioda islama. Nadamo se da će on nastaviti s ovakvim radom i našu literaturu obogatiti i drugim prevodima svojim već sasvim prepoznatljivim stilom.

Hasan Čengić

ODGOJ I MORALNE VRLINE

Meni je draže pomoći bratu u vjeri, kada mu je moja pomoć potrebna, nego povući se u džamiju mjesec dana čineći ibadet. Darežljivost, oprost i otrpljenje vrline su lijepo odgojena čovjeka. Čovječnost se ogleda u čovjekovoj iskrenosti, pružanju pomoći braći u vjeri, činjenju dobra i otklanjanju neugodnosti od susjeda.

Da je htio Allah džellešanuhu, sve bi nas učinio ili bogatim ili siromašnim. Međutim, On vas je iskušati htio, pa je jedne bogatim učinio, a druge u siromaštvu ostavio, ali je svima put dobra pokazao kada je rekao: *"... i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se čuvaju lakomosti, oni će sigurno biti spašeni"*

(Kur'an, 59:9).

Plemenit čovjek žuri učiniti dobro što prije, a pokvarenjak odugovlači s činjenjem dobra i od njega bježi.

Nije pravedan onaj koji traži da ga poštuješ, a on ti uskraćuje svoju pomoć.

Mi smo ubrajali u škrte ljude sve one koji su htjeli dati na zajam svome bratu u vjeri, jer mi smo se međusobno pomagali. Brat bratu je volio više nego samom sebi. Tako mi Allaha, gledao sam kako musliman svoj ogrtač polovi da bi pomogao onome koji ogrtača nije imao. A drugi bi prepostio dan, i kada dođe vrijeme iftara, otišao bi kod svog brata u vjeri i rekao: „Ja sam danas postio u ime Allaha džellešanuhu! Želim da i ti imaš udjela u mom dobru, pa pruži mi nešto čime bi okončao svoj post!" I on bi mu davao čašu vode ili šaku hurmi zato da bi mu Allah džellešanuhu podario nagradu kao i postaču.

Upamtio sam vrijeme kada se čovjek brinuo oko porodice svoga brata, kada umre, i četrdeset godina. Upamtio sam vrijeme kada su ljudi naređivali svojima da ne odbiju nijednog potrebnog (pomoći) i ne ostave ga razočaranim.

Nije grijeh jesti i piti u kući svoga prijatelja i prije nego te on osobno ponudi.

Čovjek će biti pitan za sve što potroši, čak i za izdatke na svoje roditelje. Jedino neće biti pitan za ono što je potrošio na brata u vjeri i u druge pokornosti Allahu džellešanuhu, jer se On stidi pitati ga za ono što je u tu svrhu potrošio.

Nije ljudski da čovjek zarađuje na svom bratu - drugom čovjeku.

Čuvaj se onoga koji ti prenosi tudi govor, jer će i drugom prenijeti tvoj govor.

Čovječe, čovječe! Pazi na djela svoja. I opet: Pazi na djela svoja! Gledaj u kakvom ćeš stanju susresti Stvoritelja i Gospodara svoga!

Dobročinitelji se poznaju po iskrenosti u govoru, čuvanju amaneta, ispunjavanju obaveza, neuobraženosti, obilaženju rodbine, samilosti prema slabima, činjenju dobra, lijepom odgoju i ponašanju, obilju blagosti, širenju znanja i rijetkom druženju i sjedenju sa ženama.

Čuvaj se Allahovih džellešanuhu zabrana, bićeš pobožan!

Budi zadovoljan onim što ti je Allah

džellešanuhu dao, bićeš bogat!

Budi dobar susjed, bićeš vjernik!

Voli ljudima ono što voliš sebi, bićeš pravedan!

Ne smij se mnogo jer to umrtvljuje tvoje srce i čitavo tijelo!

Ljudi, vi nećete postići ono što želite sve dok budete udovoljavali pohotama tijela, a nećete ostvariti svoja nadanja sve dok se ne strpite na neugodnostima.

Strpljivost je džennetska riznica. Čovjek postiže svako dobro ako se strpi samo za trenutak.

Ko je postigao stepen zadovoljstva, nije mu potrebna druga opskrba. Ko je zadovoljan, otrpiće sva iskušenja.

U Hasanovom prisustvu posvađala se dvojica pa jedan od njih dobro izgrdi onog drugog. Brišući znoj sa čela, ovaj citira Allahove džellešanuhu riječi: *"Strpljivo podnositi i praštati - tako treba svaki pametan postupiti"* (Kur'an, 42:43). Na to Hasan reče: Pametan li je, tako mi Boga, u vrijeme kada neznalice razbor uništiše!

Ljudi, ili ćete se vi okititi strpljivošću, ili ćete propasti!

Neko je omalovažavajući psovao Ebu Zerra, radijallahu anhu, pa je on odgovorio: "Između mene i Džehennema postoji prepreka koju, ako savladam, bolji sam nego što kažeš, a ako je ne mognem preći, već se u Džehennem strovalim, onda sam zaista gori nego što si rekao." Strpi se, čovječe, jer ti ideš Onom koji *"zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju"* (Kur'an, 40:19).

Neko je opsovao nekoga pa ovaj reče: "Da Allah džellešanuhu ne čuje, ja bih ti uzvratio."

Dvije su strpljivosti: strpljivost u nesreći i strpljivost od griješenja. Ko tada otrpi, zaista je strpljiv.

Zaista je Allahu džellešanuhu najdraži onaj gutljaj što ga čovjek ispije kao lijepu utjehu i otrpljenje kada ga zadesi bolna nesreća te gutljaj srdžbe koju proguta čineći dobro, praštajući i pokazujući blagost.

Čovječe! Ne možeš nikada sastaviti vjerovanje i vjerolomstvo. Kako ćeš biti vjernik

kad susjed nije miran od tebe?! A kako ćeš pak biti musliman ako od tebe nije miran ostali svijet?! Zar Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, nije rekao: "Nema vjerovanja onaj u koga se nema povjerenja, a ni vjere onaj koji ne ispunjava obećanja." On je također rekao: "Nije vjernik onaj od čijeg zla strahuje njegov susjed."

Čovječe! Nisi u istinskom imanu sve dok drugima iznalaziš mahane, a ni sam nisi bez njih. Stoga, prvo otkloni svoju mahanu, a ostavi druge i njihove mahane. Ali, znaj, nikada nećeš moći otkloniti sve svoje mahane, pa je najpreče da se njima posvetiš i pozabaviš. A ako želiš biti pravedan, onda ne istražuj tuđe mahane pa ćeš i Allahu džellešanuhu biti drag i mio.

Čovječe! Koliko si samo slab i nemaran! Drugima pronalaziš grijehe, a svoje grijehe zanemaruješ i zaboravljaš. U oku svoga brata vidiš trunku, a u svome oku ne vidiš gredu. Koliko je malena tvoja pravednost, a velika tvoja nepravednost!

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je rekao: "Dobročinitelji na ovom svijetu biće dobročinitelji i na onom svijetu. Jer, njima će

Allah džellešanuhu oprostiti grijehe zbog dobra što su ga činili Njegovim stvorenjima. Na Sudnjem danu biće im rečeno: "Svoja dobra vi poklonite kome želite, jer su vama oproštena vaša hrđava djela." I oni će svoja dobra pokloniti i tako opet dobročinitelji postati."

Darežljivost i iskrenost najbolja su svojstva.

Najbolji je onaj džihad koji se vodi protiv vlastitih pohota.

Zapamtio sam ljude koji na svoje dinare i dirheme (zlatnike i srebrenjake) nisu polagali veće pravo od svoga brata u vjeri. Pa što je s vama, ljudi; škrtarite u onome za šta ćete biti pitani i za šta ćete morati račun polagati!?

Nema vjere onaj ko čovječnosti nema.

Ko zadrži žito četrdeset dana čekajući da mu se podigne cijena, neće se moći spasiti od grijeha pa makar ga kasnije on lično samljeo, hljeb zamijesio i siromahe njime nahranio.

Ne sastoji se ljepota susjedstva u otklanjanju neugodnosti od susjeda već u strpljenju na neugodnostima.

Allah džellešanuhu će sačuvati od šejtana i Džehennema čovjeka u kojeg se nađu ova četiri svojstva: suzdržanost u strahu, žurbi, srdžbi i pohoti.

Znanje je bolje od nasljedstva; odgoj je najčistiji obraz; pobožnost je najsigurnija opskrba; ibadet je najbolja zarada; razum je najbolji vodić; lijepo ponašanje najbolji je drug; blagost je najbolji pomoćnik; zadovoljstvo je najveće bogatstvo; Allahova pomoć je najbolja pomoć; a sjećanje na smrt najbolji je propovjednik.

Ne budi kao onaj koji skuplja znanje učenih i mudrost mudrih, a prema Istini se odnosi kao jedan od glupih.

Allah džellešanuhu će uvesti u Džennet i obasuti milošću čovjeka koji je dobar prema roditeljima, samilostan prema potčinjenima, brižan prema siročetu i zaštitnik nemoćnih.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, je rekao: "Dvije su vrste znanja: znanje u srcu, i ono što je korisno, i znanje na jeziku, koje je, u stvari, Allahov džellešanuhu dokaz protiv čovjeka.

Zavist razara vjeru brže od širenja svrabeža po tijelu.

Pametan i oštrouman vjernik povećava svoje strahovanje od Allahove džellešanuhu kazne kad god mu Uzvišeni Allah poveća dobro.

Vjernik je najveći radiša i on se boji samo Allaha džellešanuhu. Kad bi on potrošio na Allahovu putu zlata koliki je Uhud (brdo), ne bi bio siguran da se spasio. On ponavlja sve dok se u spas ne bude osvjedočio: 'Nikada se, zaista nikada, neću spasiti!' A licemjer govori: 'Dosta li je prosta svijeta! Šta su moji grijesi prema njihovim?! Allah je milostiv i mnogo prašta pa će i meni oprostiti.'

Čovječe, zašto tako govoriš? Radiš hrđava djela zavaravajući se pustim nadanjima u oprost (od Allaha džellešanuhu).

Ko je lošeg odgoja, sam je sebe kaznio.

Čiji je imetak velik, veliki su mu i grijesi.

Ko mnogo govori, često griješi.

Da nije znanja, ljudi bi bili isti kao životinje.

Omer ibn el Hattab, radijallahu anhu, govorio je: "Prvi nazovi selam pri susretu s bratom u vjeri, dozivaj ga njemu najdražim imenom i napravi mu mjesto u sijelu pa će ti to povećati ljubav prema njemu."

Vaši preci su vam bili uzor u lijepom odgoju: Uzmite pouku, Allah vam se smilovao!

Ne budite sitničavi pa da Allah džellešanuhu bude sitničav prema vama! Prokletstvo Allahovo je na sitničava čovjeka kao i onoga koji je sitničav sitničavu!

Šta je ovo s nama?! Jedan drugog susrećemo i govorimo: 'Neka nama i vama Allah džellešanuhu oprosti grijehe i u Džennet nas uvede!' Ali, čim dođu u pitanje dinari i dirhemi sve se potpuno izmijeni. Teško vama! Nisu takvi bili vaši dobri preci. Zašto njih ne uzmete kao uzor kao što vam je i naređeno?!

Ljudi, šta je nama?! Kada smo u izobilju, jedan drugom bliski smo i dragi, a čim na iskušenja budemo stavljeni, jedan drugog zaboravljamo. Nisu takvi bili drugovi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme. Bože sačuvaj, da mi drugačije postupamo od njih!

Brate, pazi šta ćeš govoriti! Zar nije rečeno da je najbolje jezik stalno držati svezan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "...a zar će ljudi biti bačeni u Džehennem zbog nečeg drugog osim zbog griješna govora?!"

U pametna čovjeka jezik je iza srca, pa kad hoće nešto reći, on najprije dobro razmisli. Ako će to korisno biti, onda kaže; u protivnom, šuti. A u neznalice je srce iza jezika. On govori kad god mu se prohtije uopće ne razmišljajući.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, kazao je: "Moji sljedbenici će ući u Džennet Allahovom džellešanuhu milošću, čistotom srca i zbog samilosti koju su osjećali prema svim muslimanima, a neće ući u Džennet samo zbog mnoštva namaza i posta."

Kazano je da će glasnik, kada bude Sudnji dan, povikati: 'Neka sada ustane onaj za koga je Uzvišeni Allah preuzeo obavezu da će ga nagraditi od Sebe! I tada će ustati samo onaj koji je pritekao u pomoć bratu svome kada mu je ona bila potrebna, ili koji je bratu svome oprostio učinjenu nepravdu, ili koji je bratu svome

poklonio neku od blagodati kojima ga je Allah džellešanuhu, darovao.

Pametan čovjek ne otkupljuje neprijateljstvo jednog čovjeka za ljubav hiljadu drugih ljudi. Ko to uradi, sve će izgubiti i bez ičega će ostati.

Veličina plemenitog je njegov odgoj, a iskrena pobožnost njegovo je porijeklo.

Ko okrivi svoga brata zbog grijeha za koji se on pokajao Allahu džellešanuhu, neće umrijeti sve dok tim istim grijehom ne bude bio stavljen na kušnju.

Na pitanje Rebia ibn Subha da li su deset rekata namaza koje je on redovito klanjao poslije jacijskog farza sunnet ili nafila, Hasan je odgovorio:

- Nisu sunnet, jer kada bi bili sunnet, musliman ih ne bi propuštao. Ali, sine brata moga, u lijepo ponašanje muslimana i potpunost njegove vjere spada i ovo: Kad sebe privikne na činjenje nekog dobra, i to redovito, ili se privikne na neki ibadet Allahu džellešanuhu, potrebno je da u tome bude ustrajan čitavo vrijeme.

U Tevratu je zapisano: "Pravo bogatstvo

je u zadovoljstvu, spas u samoći, zdravlje u odbacivanju pohota, mir u neimanju želja, a pravi užitak je u vječnosti koja se zadobiva trpljenjem u ovom kratkom životu."

Ljudi, okitite se svojstvima koja preporučuje Allah džellešanuhu i pazite na Njegove propise, pa ćete biti prijatelji Allahovi.

Nikome osim Sulejmanu, alejhi-s-selam, nije data nijedna blagodat za koju neće odgovarati. Sulejmanu, alejhi-s-selam, je rečeno: *"Ovo je Naš dar, pa ti podari ili zadrži, nećeš zbog toga odgovarati"*. (Kur'an, 38:39).

Ko je siguran u nadoknadu, ne škrtari u davanju.

Čovjek nije nikada produžio nadu a da nije pokvario djelo.

Ti si, o čovječe, sastavljen od dijelova. I kad god prođe jedan dan, ode i dio tebe.

Allah džellešanuhu se smilovao Ibn Mes'udu koji kao da je vas imao u vidu kada je rekao: "Vaš zahid (onaj koji je suzdržljiv od ovosvjetskih dobara) u stvari, pohlepan je za ovim svijetom, vaš mudžahid (borac na Allahovu

putu) nemaran je, a vaš alim (učenjak) prava je neznalica.

Ko se boji samo Allaha dželləšanuhu, On učini da se njega sve drugo boji. A ko se boji svijeta, Allah dželləšanuhu učini pa se on boji svakog i svačeg.

Omer ibn el Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Družite se i izbjegavajte druženje", to jest, budite drugovi u lijepim poslovima, a izbjegavajte ljude u hrđavim poslovima.

Musliman je dužan prema muslimanu: pomoći dobročinitelju, odazvati se onome ko ga pozove, zatražiti oprost za griješnika i uputiti istini onog koji istinu traži.

Ko svom bratu muslimanu otkloni neku neugodnost ili ispuni potrebu, biće mu oprošteni njegovi raniji (manji) grijesi.

Prenosi se da je Uzvišeni Allah rekao Ademu, alejhi-s-selam: "O Ademe, u četvero je sadržano sve što se odnosi na tebe i tvoje potomstvo. Jedno od toga je za Mene, jedno je za tebe, jedno je između Mene i tebe, a jedno između tebe i svijeta. Moje je: da samo Meni robuješ i da Mi ne smatraš nikog ravnim. Tvoje

je: da radiš, a Ja ću te kako budeš radio nagraditi onog Dana kada ti Moja nagrada bude najpotrebnija. Između Mene i tebe je: ti dovu upućuj, a moje je da je uslišam. A između tebe i ostalog svijeta je: prijateljuj i druži se s ljudima s onim radi čega želiš da se oni druže s tobom."

Razumijevanje je kao posuda u kojoj se čuva znanje. Znanje vodi ka djelu, a djelo vodi u dobro.

Strast vodi u grijeh.

Imetak je bolest oholih.

Ovaj svijet je pijaca na kojoj se kupuje onaj svijet.

Teško, i opet teško, svakom onom koji Allahove džellešanuhu blagodati troši u griješenju prema Njemu!

Čovječe! Ne sastoji se vjerovanje u tome da se svijetu prikazuješ vjernikom, a zavaravaš se pustim željama. Istinsko vjerovanje je ono koje se urezalo duboko u srce i koje potvrđuju čovjekova dobra djela.

Kada je Hasan bio obaviješten o smrti Davuda et Taija, rahimehullahu, izjavio je:

- Neka mu Allah oprosti grijehe! Bio je, tako mi Allaha, poput zdravlja čiju vrijednost shvatimo tek onda kad ga izgubimo.

Tražite znanje - da biste razumjeli vjeru.

Bavite se medicinom - da biste upoznali tijelo.

Upoznajte gramatičke znanosti - da bi vaš govor bio pravilan.

Ko pogrešno uči Kur'an, laže na Allaha džellešanuhu. U Kur'anu stoji:*"...a Kur'an je zaista knjiga zaštićena, laž joj je strana bilo s koje strane, ova Knjiga je objava Mudroga i hvale dostojnog."* (41:41-42). Pogrešno učenje Kur'ana je ravno najvećoj laži.

Ne budi pohlepan, nećeš biti ponižen. Ne moli od ljudi, neće ti se umanjiti, a ostaćeš čovjek.

Ako nisi blag, pokazuj se blagim. Ako nisi učen, nastoj da naučiš. Čovjek je uglavnom onakav s kakvim se poistovjećuje.

Savršen čovjek je onaj, u kojeg se nađe ovo četvero:

– vjera koja ga upućuje

- razum za kojim se povodi
- plemenito porijeklo koje ga čuva i
- stid koji mu dostojanstvo štiti.

A u koga se nade makar jedno od ovoga, on je u svom narodu među odabranima.

Kome će se musliman požaliti ako ne bratu muslimanu?! Jer koga boli ono što njega boli ako ne boli njegova brata u vjeri ?! Musliman je ogledalo muslimanu: preko njega on sagledava svoje mahane i uočava greške. Prije vas bi musliman sretni svoga brata pa mu reci: 'Brate moj, ja ne mogu sve svoje grijehe ni znati ni vidjeti. Zato, ako u nećemu vidiš dobro, naredi mi da ga činim, a spriječi me u zlu!' Omer ibn el-Hattab, radijallahu anhu, govorio je: "Allah se smilovao svakom onom koji nam ukaže na naša hrđava djela!" Oni prije vas su primali savjete jedni od drugih i tako se međusobno pomagali.

Vjernici su jedno: kad vjernika pogodi neka žalost, to i ostale vjernike ražalosti; kad se vjernik veseli, i ostali vjernici su veseli.

Ti od svoga prijatelja i druga imaš udio od druženja s njima, pa odaberi sebi pravog druga i prijatelja. A za hrđavo društvo bićeš pitan!

Čovječe, budi jako oprezan, jer čovjek često uzima hranu koja mu nije dozvoljena, zalazi tamo gdje mu nije mjesto i sjeda u društvo koje ga mijenja, i tako, malo pomalo, odlazi njegova vjera a da to on i ne osjeća.

Znak da neko traži znanje u ime Allaha džellešanuhu je njegova skrušenost, pobožnost i skromnost.

Nastojte da prisustvujete dženazama jer je u tome nagrada onom koji je strpljiv u onome što ga je pogodilo, onom koji klanja dženazu i onom koji umrloga zagrće. Ko pričeka dok umrli bude zakopan, biće mu oprošteno sedamdeset velikih grijeha.

O ljudi, čuvajte se odugovlačenja u poslu jer sam čuo jednog od dobrih ljudi kako kaže: "Mi ne želimo umrijeti prije nego što se pokajemo, a umiremo ne pokajavši se."

Pri uzimanju hrane ima dvanaest lijepih svojstava od kojih su četiri dužnosti, četiri sunneta i četiri pohvalna svojstva. Dužnosti su: proučiti Bismillahir-rahmanir-rahim (U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog), smatrati jelo lijepim, zadovoljiti se postojećim i zahvaliti na toj

blagodati. Sunneti su: sjediti na desnoj nozi, jesti ispred sebe, jesti trima prstima desne ruke i oblizati prste. A pohvalna svojstva su: oprati ruke prije i poslije jela, smanjiti zalogaj, dobro sažvakati hranu i ne gledati u lica prisutnih za vrijeme jela.

Najvrednija stvar je zarada na šeriatski dozvoljen način i brat u vjeri koji, ako se s njim dogovaraš o ovosvjetskim poslovima, uvjeriš se u ispravnost njegova mišljenja, a ako se s njim dogovaraš o stvarima vjere, uvjeriš se da je pravi znalac u tome.

Čovjek može biti učen a da ne bude pobožan, a može biti pobožan a da ne bude učen (razuman). Međutim, Muslim ibn Jesar je bio i pobožan i učen i pametan.

Divan li je bio Bekr ibn Abdullah! Čuo sam ga kako jednom zapovijeda da se bude blag i kako podstiče na oprost rekavši: "O ljudi, zagasite svoju srdžbu sjećajući se džehennemske vatre!" A Ebu Derda je rekao: "Dok je u srdžbi, čovjek je najbliži Allahovoj srdžbi."

Ko se okitio razumom, spasio se propasti.

Lijepo postupaj s ljudima jer je

zadržavanje među njima kratko.

Dvoje ne mogu nikada zajedno: zadovoljstvo i zavist.

Dvoje se nikada ne razdvajaju: pohlepa i mržnja.

Čovjek gospodari razumom, darežljivošću i blagošću.

Ne idi nikom osim onom čijem dobru se nadaš, od čije vlasti ne strahuješ, čiji blagoslov očekuješ i čijim znanjem ćeš se moći okititi.

MUDRE IZREKE I SAVJETI

Kada je čuo jednog kako proklinje: - Bože, uništi griješnike, Hasan je primijetio:

- Tada ćemo se osjećati usamljenim na putu i umanjiće se broj onih koji postupaju po vlastitom nahođenju.

Naša vjera je čvrsta, a istina je zaista teška. Čovjek je slab i nemoćan; zato neka se zaprti onoliko koliko može nositi. Jer ako se pretovari obavezama, strahovati je zbog mrzovolje i napuštanja poslova.

Bolest čisti tijelo kao što zekat čisti imetak. Tijelo koje ne zna za bolest je kao imetak koji se ne čisti zekatom: u njemu nema napretka.

Ispravno mišljenje i pobožnost najbolja su

djela. Ko svoj život po njima uredi, sigurno je da će se spasiti. Svako drugi neka preispita svoje življenje. Ispravno mišljenje je kao ogledalo u koje se rastavljaju dobra od hrđavih djela. Ko se osloni na ispravno mišljenje, spasiće se, a ko ga zanemari, propašće.

Da nema zaborava, umnožili bi se fekihi (pravnici).

Čovjek po imenu Eban pripovijeda: "Ušao sam u džamiju u kojoj sam zatekao Hasana. Na moje pitanje da li je klanjao odgovorio je da nije.

"Ali čaršija je klanjala," primijetih. Na ove moje riječi Hasan reče:

- Ko će od čaršije uzimati vjeru?! Ako im roba dobro ide, odgode klanjanje namaza, a ako ima slabu prođu, klanjaju prije namaskog vakta!

Čuvaj se troga, spriječićeš šejtanu prilaz:

- nikada se ne osamljuj s tuđom ženom pa makar govorio da je podučavaš Kur'anu;
- nikako ne idi vladaru makar govorio da mu naređuješ činjenje dobra, a zabranjuješ činjenje zla;
- ne sjedi sa novatorom u vjeri jer će

ubaciti otrov u tvoje srce i tako ti pokvariti vjeru.

Traži slast u trome: u namazu, u učenju i razumijevanju Kur'ana i u zikru. Ako u tome nalaziš slast, idi i budi radostan! U protivnom, znaj da su tvoja vrata zatvorena, pa ih nastoj otvoriti!

Da nije smrti, bolesti i neimaštine, čovjek se ne bi nikada pokorio. Jer, čak i pored ovog troga, on je nestrpljiv.

Ljudi, mi smo, tako mi Allaha, stvoreni za vječnost, a ne za prolaznost. Mi se samo selimo iz kuće u kuću.

Ko poštiva i hvali novatora u vjeri, brz je u rušenju islama.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Kada neko hvali griješnog razvratnika, Allah džellešanuhu se na njega srdi."

Čuvajte se pobožnjaka koji je neznalica i učenjaka koji je razvratnik, ta oni su veliko iskušenje za svakog.

Čovječe, ne zavaravaj se tvrdnjom da je čovjek s onim koga voli. Nećeš biti s

dobročiniteljima sve dok ne budeš radio kao oni...

Ovaj narod će biti u dobru i pod Allahovim dželleşanuhu okriljem sve dok dobri u njemu ne budu bili samilostivi prema zlikovcima, dok dobročinitelji ne budu veličali razvratnike i dok učeni ne budu težili upravljačima. Međutim, kada bude obratno, Allah dželleşanuhu će od tog naroda dići svoju milost i zaštitu. Natovariće im na vrat zlikovce koji će ih stavljati na teške muke. A Allahova dželleşanuhli kazna zaista je još žešća, a uz to je i vječna. Allah dželleşanuhu će uliti kukavičluk u njihova srca.

Hasan Basri je vidio Neima ibn Ridvana kako oholo ide pa je rekao:

- Pogledajte ovoga: na svakom dijelu tijela vidi mu se Allahova dželleşanuhu blagodat, ali i šejtanovo prokletstvo.

Allah dželleşanuhu će na Sudnjem danu pitati vjernike za sve svoje darove i za svako dobro, a nevjernike će žestoko, ali pravedno, kazniti.

Čudno li je kako jezici opisuju, srca poznaju, a djela se od toga razlikuju!

Ko se upusti u sumnjiv posao, neće imati

nagradu za ono što ga se ogovara.

Ko želi znati na čemu je, neka izmjeri svoja djela prema Kur'anu, pa će vidjeti šta dobiva a šta gubi.

Allah džellešanuhu se smilovao čovjeku koji izmjeri svoja djela prema Kur'anu, i kada vidi da se s njim podudaraju, zahvali Uzvišenom Allahu i zamoli ga za još veći uspjeh. A ako vidi da su mu djela suprotna od kur'anskog učenja, pokaje se i nastoji ih uskladiti.

Čudan li je ovaj čovjek! Dva čuvara i pratioca ga nikada ne ostavljaju sama. Njegov jezik im je pero, a pljuvačka - tinta. A on opet govori ono što ga se ne tiče!

Čovječe, želiš da se spominju tvoja dobra djela, a mrziš da se pročuju loša! Optužuješ drugog zbog sumnje, a posigurno znaš da su dva meleka zadužena za tvoje riječi i djela.

Pametan nastoji i dan i noć da što više dobra uradi, jer je u njegovom srcu strah da mu se možda neće smilovati Stvoritelj i Gospodar njegov.

Dosta je propalih jer su pohvaljeni bili.

Dosta je propalih jer su bili zavarani time što se prema njima dobrodušno bilo.

Čuvajte se pohvale jer je ona ubistvo.

Neko je bio pohvaljen u prisustvu Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, pa je Poslanik rekao: "Upropastili ste ga! Jer da je pohvalu čuo, ne bi se više nikada spasio."

Najpreče je da budeš svoj gospodar, da jezik svoj drziš svezan i da ne povlađuješ pohotama tijela.

Jogunastoj životinji nije potrebnija uzda više nego tvom nefsu (strasti).

Čovječe, ne možeš promijeniti rok određenja, niti možeš izgubiti svoju nafaku, a ni uzeti nafaku drugome! Čemu onda mučno naprezanje i ubijanje duše?!

Najbolja je zlatna sredina u svemu.

Čovjek je stalno između troga:

- iskušenja koje dolazi
- blagodati koja prolazi i
- smrti koja sve odnosi.

Ko nije bio stavljen na kušnju, bio je

prevaren.

Ko se borio protiv Istine, izgubio je.

Čovjek je stalna meta: iskušenjima, nesrećama ili smrti.

Čovječe, pripremi dobro ili nešto drugo, ali, znaj naćićeš ono što si pripremio. A odgodi što god želiš, ali znaj da nema povratka iako ćeš moliti da budeš vraćen na ovaj svijet.

Ko zapamti Zadnji čas, neka ne napušta svoj dom.

Šta je ovo: čujem šum, prijatelja ne vidim?!

Ko sebe pred svijetom kudi - hvali se; a loše je to što čini.

Da nije plemenitih, zemlja bi se prolomila; da nije dobrih, stradao bi čitav narod, da nije učenih, ljudi bi bili kao životinje; da nije vlasti, ljudi bi se međusobno uništili; da nije blesavih, svijet bi bio razrušen; da nije vjetra, sve bi se ustajalo i usmrdilo!

Tri najveće propasti su:

– vođa kome se pokoriš pa te zavede,

- susjed koji širi tvoje zlo, a sakrije tvoje dobro, i
- siromaštvo koje boli zadaje.

Ako primijetiš u svog djeteta ono što mrziš, učini pokajanje Allahu džellešanuhu i zatraži Njegov oprost, jer je to udio tvoje naravi, odnosno tvoj grijeh koji si ranije počinio.

Kada ljudi budu pokazivali svoje znanje a izostavljali svoja djela, kada budu voljeli na jeziku a mrzili u srcu i kada budu kidali rodbinske veze, Allah džellešanuhu će na njih baciti prokletstvo i učiniti ih gluhim i slijepim.

Iskušenje je kazna koju Uzvišeni Allah šalje onda kad ljudi griješe iz inada.

Ljudi će biti kažnjeni ako ne budu zadovoljni sa Allahom džellešanuhu, a to nezadovoljstvo proističe iz njihovog potpunog nepoznavanja Uzvišenog Allaha ili iz Njegovog djelomičnog poznavanja od strane ljudi.

Izbjegavati glupa čovjeka je čin približavanja Uzvišenom Allahu.

Druženje s pametnim učvršćuje čovjekovu vjeru.

Vjernika poštivati spada u služenje Allahu džellešanuhu, a pomoć Allahova zadobija se borbom protiv razvrata i grijeha.

Neka ovca ne bude pametnija od tebe: nju tjera povik i vraća pogled.

Čuo sam Ebu Bekra ibn Abdillaha el-Muznija kako govori: "Budite uporni u radu, a ako vas spriječi nemoc, sustežite se makar od griješenja!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Na ovom svijetu ljudima nije dato veće dobro od čvrstog vjerovanja i dobrog zdravlja. Molite Allaha džellešanuhu da vam podari čvrsto uvjerenje i zdravlje u životu."

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, zaista je kazao veliku istinu, jer se čvrstim uvjerenjem u vjeri zadobiva Džennet, a udaljava se od Džehennema. Ko posjeduje čvrst iman, strpljiv je na neugodnostima i aktivan u vjerskim poslovima. A u zdravlju je veliko dobro.

Vjernik se ne zabavlja pa da bude nemaran. On stalno razmišlja pa je zato tužno zabrinut.

Koga njegov namaz ne spriječi od ružnih i hrđavih djela, udalji ga od Allaha dzellešanuhu i navuče na njega Njegovu srdžbu.

Ko pazi na svoje djelo, on je kao borac u ratu, samo što (ovaj posljednji) ima veću i bolju nagradu.

Čovječe, smatraš dozvoljenim ono što je zabranjeno, činiš nasilje i grijeh zavaravajući se pustim nadanjima da će ti Allah džellešanuhu oprostiti! Znaćeš ti ko je bio griješnik onog Dana kada ti ne budu koristili ni imetak ni sinovi, već samo srce čisto.

Ne uraditi grijeh bolje je nego učiniti pokajanje.

Čovječe, šta ti je! Griješiš i loša djela činiš, a pred tobom je dobro djelo koje također možeš učiniti.

Čovječe, čuvaj se velikih grijeha pa ćeš stalno biti u dobru. Grijeh će ti srce promijeniti, ono će postati crno i uništiće tvoje dobro.

Divni su bili ljudi od istine, kada je Omerov štap bio poštovaniji od Hadždžadžove sablje.

Na Sudnjem danu najviše će pomagati i pomoć traži ti čovjek kome je Uzvišeni Allah bio podario svoje dobro pa se on njime pomogao u griješenju prema Njemu.

Vjernik ostaje uvijek isti, bez obzira na vrijeme i situacije. On ostaje nesalomljiv u vjeri, s jednim istim licem i na jednom putu. A licemjer se mijenja prema vremenu i prilikama gledajući samo svoju korist, a ne ustručavajući se zakinuti drugoga.

Praksa vjernika potvrđuje istinitost njegovih riječi, njegov javni život potvrđuje privatni, a njegova prisutnost otkriva njegovu odsutnost.

Trojica se ne mogu nikako ogovoriti:

- javni razvratnik - griješnik, kada se želi ukazati na njegovu razvratnost.
- novator u vjeri, kada se ukazuje na njegovu novotariju, i
- vođa, vlastodržac nasilnik, kada se upozorava na njegovo nasilje.

Četvorica su bili istinski reformatori koji su obnovili život i popravili stanje ljudi na ovom

svijetu, a dvojica su bili sijači sumnje. Reformatori su:

1. Omer ibn el Hattab, radijallahu anhu, koji je na dan Es-Sekife, na prijedlog Ensarija: "Neka vladar bude od nas i vas", rekao: "O Ensarije! Zar ne znate da je Allalahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao da su imami (vođe, vladari) iz plemena Kurejš. Osim toga, vi znate, da je Ebu Bekr, radijallahu anhu, predvodio džemat po Poslanikovom naređenju. Pa ko je onda preči od njega da bude vladar muslimana?!" Ensarije su shvatili šta Omer smjera pa je Ebu Bekr izabran za halifu. Da Omer nije u tim trenucima bio tako odlučan i mudar, svijet bi se razišao i podijelio oko izbora vladara muslimana i tako bi ostalo do Dana sudnjeg.

2. Ebu Bekr, radijallahu anhu, kada je zatražio od muslimana mišljenje o odmetnicima od vjere, i kada su mu savjetovali da od odmetnika prihvati njihov namaz, a njih i njihovo odbijanje davanja zekata ostavi na miru, na što je on odgovorio: "Allaha mi, ako mi uskrate zekat koji su davali za života Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, zaista ću povesti rat protiv njih." Da Ebu Bekr nije bio tako energičan,

ljudi bi odbili davati zekat i tako bi ostalo sve do Sudnjeg dana.

3. Osman ibn Affan, radijallahu anhu, ujedinio je muslimane okupivši ih oko Kur'ana kada je bila zaprijetila opasnost da se raziđu u učenju na nekim mjestima u Allahovoj knjizi i da jedni druge zbog drugačijeg čitanja proglase nevjernicima. Da Osman nije to učinio i da nije okupio sve muslimane oko Mushafa, svijet bi se udaljio od Istine oskrnavivši Allahovu Knjigu, i tako bi ostalo do Sudnjega dana.

4. Alija ibn Ebi Talib, radijallahu anhu, poslije borbe sa stanovnicima Basre, dao je da se razdijeli ratna dobit. Kada su ga neki njegovi vojnici u čudu upitali: "A zar nam, vladaru vjernih, neće biti razdijeljeni sinovi i žene njihove?!", Alija je, odbivši odlučno njihov zahtjev, mudro upitao: "A kome bi u tom slučaju pripala, kao ratna dobit, Aiša, "Majka vjernika", radijallahu anha?! Iz ovog se može izvesti dobar zaključak: da zarobljena djeca i žene u sukobu između muslimana ne spadaju u ratnu dobit i ne mogu se dijeliti... Da Hazreti Alija nije tako mudro postupio, muslimani ne bi znali kako treba postupiti sa zarobljenom djecom i ženama u

eventualnom sukobu između njih.

A dvojica koji su sumnju posijali i svijet upropastili su Amr ibn el As i Mugire ibn Šu'be.

1. Amr ibn el-As je za vrijeme bitke na Siffinu predložio Muaviji da njegovi vojnici podignu Kur'an na koplja, kada su već bili pred porazom. Tako je došlo do sramne arbitraže čije će posljedice mučiti muslimane sve do Sudnjeg dana.

2. Mugire ibn Šu'be je sačekao nekoliko dana kada mu je Muavija javio da odmah dođe. Svoje kašnjenje pred Muavijom opravdao je riječima: "Bio sam započeo jedan važan posao i nisam ga želio ostaviti nedovršenim. Radio sam na tome da tvoj sin Jezid dođe za halifu poslije tebe." Čuvši te riječi, Muavija, sav radostan, reče: "Vrati se stanovnicima Kufe i okončaj započeto djelo!" Vrativši se, Mugire je o Muaviji izgovorio riječi koje su ostavile snažan dojam na sve prisutne. Zahvaljujući tome, oni su Muavijine potomke prihvatili za halife, i hilafet je tako postao nasljedan. Da ovog nije bilo, muslimani bi se i dalje dogovarali u vezi sa izborom halife pa bi birali onoga koji ima sve potrebne kvalitete za

vladara muslimana i tako bi ostalo do Sudnjeg dana.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Doći će vrijeme kada će se opskrba za život samo griješenjem moći pribavljati. Kada to vrijeme dođe, vjenčanje će biti pokuđeno i neženstvo dozvoljeno."

Prije vas su bili ljudi koji su, podijelivši sva svoja dobra kojih je bilo mnogo kao zrna pijeska, opet strahovali da im to neće biti kod Allaha džellešanuhu primljeno i da se neće moći spasiti. Oni su, naime, ozbiljno shvatali ono na čemu su bili.

Upitan da kaže nešto o Aliji ibn Ebi Talibu, radijallahu anhu, Hasan je odgovorio:

- Vallahi, bio je prava strijela Allahovih namjera, duhovni čovjek ovog naroda na vrhuncu njegove veličine i časti. Bio je vrlo bliska roda sa Allahovim Poslanikom. sallallahu alejhi ve selleme, otac Hasanov i Husejnov (unuka Allahova Poslanika), radijjallahu anhuma, i suprug časne Fatime (kćerke Poslanikove). Nije bespravno uzimao Allahov imetak niti se ikada s nemarom ponio prema ijednoj Allahovoj odredbi.

Nije nikada osjecao dosadu kada se radilo o Allahovu Pravu. Kur'anu je pridavao značaj koji mu pripada: znao je šta mu je po njemu pravo a šta dužnost. Neka je Allah džellešanuhu zadovoljan njim i neka ga visoko uzdigne!

KORIJENJE OVOG SVIJETA I ZABRANA VEZANJA ZA NJEGA

Tako mi Allaha, nije nikome bilo dato nijedno ovosvjetsko dobro koje on ne smatraše iskušenjem, a da poslije toga nije zakazao u dobrim djelima: njegova vjera je bila okrnjena, a razum pomućen. A nije bio niko koga je Allah džellešanuhu sačuvao od ovog svijeta a on to ne smatraše dobrim po njega, a da nije ostao također bez dobra djela i ispravnog mišljenja.

Nema nijednog muslimana koji je bio opskrbljivan dan za danom a on to ne smatraše dobrim za njega, a da nije bio nemoćan u mišljenju.

Upamtio sam ljude koji su se odnosili

prema ovom svijetu kao amanetu koji im je povjeren na čuvanje, pa su ga oni na kraju povratili pravim vlasnicima.

Upamtio sam ljude kojima se ovaj svijet nudio u punom izobilju, ali su ga odbili bojeći se odgovornosti.

Vallahi, nijedan čovjek nije dobio ovaj svijet a da nije izgubio dostojanstvo i vjeru.

Ne čudim se nikome kao čovjeku koji misli da zaljubljenost u ovaj svijet ne spada u velike grijehe. Tako mi Boga, ljubiti ovaj svijet spada u najveće grijehe! A zar se svi drugi grijesi nisu izrodili iz ovog svijeta?! Zar se ne obožavaju kipovi i ne griješi se prema Milostivom samo zato što se odviše ljubi ovaj svijet i što mu se robuje više nego ičem?!

Na Sudnjem danu ljudi će biti proživljeni goli osim onih koji su se ustezali od ovog svijeta.

Tako mi Allaha, neće niko dinar uzvisiti a da ga Allah džellešanuhu neće poniziti na Sudnjem danu! Iblis je, koji je za sva vremena proklet, kada su iskovani dinar i dirhem, stavio na glavu i jedan i drugi rekavši: "Ko vas bude volio, moj je istinski rob koga ću moći okretati kuda mi

bude volja. Kada ljudi zavole ovaj svijet, onda me ne brine da neće kipove obožavati i drugo božanstvo za svoga Gospodara uzeti. Jer njih će ljubav prema dunjaluku odvesti u najveću propast."

Vidjeli smo one koji su, radeći za onaj svijet, imali i ovaj, ali nismo vidjeli da je bilo ko, radeći za ovaj, imao i onaj svijet.

Allah džellešanuhu daje čovjeku ovosvjetska dobra prepuštajući ga samoobmani, a uskraćuje mu ih iz obzira prema njemu.

Vjernik nije predodređen samo za život na ovom svijetu.

Isa, alejhi-s-selam, je rekao: "Ovaj svijet je njiva Iblisova koju mu obrađuju oni koji na njoj žive."

Ko je upoznao Stvoritelja i Gospodara svoga, zavolio Ga je i dao je prednost onome što je u Njega.

Ko je spoznao ovaj svijet i njegovu obmanu, napustio ga je.

Na pitanje da li se može Allah džellešanuu vidjeti očima još na ovom svijetu Hasan je

odgovorio negativno. A na pitanje da li će to biti moguće na onom svijetu, dao je potvrdan odgovor. Na upit zašto je tako, odgovorio je:

- Jer je ovaj svijet prolazan i sve što je na njemu prolazno je. Onaj svijet je vječan pa je vječno sve što je njegovo. Osim toga, nemoguće je ono vječno dokučiti onim što je prolazno, ono što je oduvijek onim što je nastalo. A na Sudnjem danu Allah džellešanuhu će Svojim robovima podariti iz obilja Svoje dobrote i počasti prema njima vječni vid kojim će ga moći gledati.

Omer ibn el-Hattab, radijallahu anhu, ušao je kod Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, i našao ga na ležaju ispletenom od palmine like. Na strani na kojoj je ležao vidio se trag užadi. Vidjevši ga u takvoj situaciji, Omer zaplaka, pa ga Allahov Poslanik upita: Zašto plačeš, sine Hattabov?"

"Kako ne bih plakao, Allahov Poslaniče?! Sjetio sam se vizantijskih kraljeva i perzijskih careva i njihova uživanja. Ti si Allahov poslanik, miljenik i odabranik, a opet spavaš na ležaju ispletenom od užadi!"

"A zar nisi zadovoljan da oni imaju ovaj, a mi onaj svijet?" upita Poslanik.

- "Zadovoljan sam, Allahov Poslaniče ?"

odgovori Omer.

"Ja sam na ovom svijetu poput konjanika koji jaše u ljetnom danu i odjednom ugleda drvo s debelim hladom. On svrati i na trenutak se odmori, a zatim ustane i hlad ostavi," mirno dodade Poslanik.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, živio je običnim životom, vrlo skromno i jednostavno; jahao je na magarcu, nosio je odjeću od grubog sukna, jeo sjedeći na tlu, i često je ponavljao: "Ja sam samo čovjek, jedem kao što jede običan čovjek."

Na kamenu je ostalo zapisano: 'Čovječe, kad bi vidio ono malo što ti je preostalo od života, sve želje svoje bi odmah napustio nastojeći da što više dobra učiniš. Tako bi ostavio pohlepu i lukavstvo iz straha od kajanja koje će sutra doći "kada se noge budu klizale, porodica te predala, bližnji te se odrekao, prijatelj te zaboravio, kada budeš u pomoć zvao, a niko ti se ne bude odazivao."

Učeni među neznalicama su kao liječnici među bolesnicima.

Čuo sam Hadždžadza kako govori

stanovnicima Basre: "Mudri Allah je odredio da ovaj svijet bude prolazan, a onaj vječno da traje. Ono što je vječnim učinjeno neće nestati, niti će bez kraja biti ono što ima kraj. Zato neka vas nipošto ne zavarava to što ovaj svijet jest, a onaj još nije, i neka vam nadanja budu primjerena kratkoći života na svijetu ovom!"

- Čuda li golemog! Kako je Hadždžadž mogao dokučiti to što je spoznao, a opet se od Istine udaljiti!

TRAŽENJE OPROSTA I DOVA

Zabrana pretvaranja i licemjerstva

Moj Bože, ko je podložniji propasti i pogrešci od mene, a ko je dostojniji oprostu i poklonu od Tebe! Ti si me stvorio slabašnim, pa ja nisam kadar od sebe štetu odbiti niti sebi korist pribaviti.

Moj Bože , Tvoje znanje o meni je vječno, Tvojoj odredbi ja ne mogu umaći niti se Tvojoj odluci suprotstaviti.

Tvojom voljom ja sam Ti pokoran, a od Tebe je pomoć i dar. Ogriješio sam se o Tebe sa Tvojim znanjem; pa argument je Tvoj. Tako Ti obaveze na milost, ulij strah u moje srce - da mi nada bude samo u Tebe i strah samo od Tebe!

Moj Bože, koji si najmilostiviji,

blagoslovi Muhammeda - posljednjeg vjerovjesnika, a meni i svim vjernicima podari oprost. "Dovoljan mi je Allah i divan li je On gospodar."

Kada bi polazio na put, Hasan je učio ovu dovu:

- O Ti koji, kada mu se štogod na čuvanje povjeri, to na najbolji način sačuva i izvrši, ostavljam Ti na čuvanje ono što mi je nepoznato kao i ono što mi je poznato: porodicu, djecu i sve što imam; sačuvaj mi to, o Ti kod koga ulozi ne propadaju!

U časovima brige i tuge Hasan je učio:

- O Ti koji si zadrzao ruku Ibrahimovu kada je htio sina kurban učiniti dok su se jedan drugom povjeravali, pa je sin govorio: "Postupi blago, oče!", a Ibrahim dodao: "Strpi se na odredbu našeg Gospodara, sine moj!"

O Ti koji si odredio da karavan bude od pomoći Jusufu kada se našao u pustom kraju i na dnu bunara, da bi ga kasnije, nakon ropstva, postavio za upravitelja!

O Ti koji si čuo šapat Ez Zennunov u trima tminama!

O Ti koji si Jakubu, alejhi-s-selam,

vid povratio i tugu njegovu u veselje pretvorio!

O Ti koji si se smilovao suzi Davudovoj i koji si odagnao bolest Ejjubovu!

O Ti koji se odazivaš dovi nevoljnika kada Te moli, i koji izbavljaš od nevolje onoga koji Te zamoli i u Tebe nadu gaji!

O Ti koji si jedini istinski Stvoritelj i Gospodar kome se ibadet čini!

O Ti koji čuješ molitvu tihu, koji otklanjaš svaku nevolju! Molim Te, blagoslovi Tvoga odabranog vjerovjesnika i roba kojim si zadovoljan, Muhammeda, njegovu porodicu i drugove! A mene sačuvaj od svega što me u brigu baca, i od mene odagnaj tugu moju, o Najbolji, od koga se svako dobro traži , i Najčasniji, u koga se nada gaji, o Najmilostiviji, čija milost se moli, podari mi dobro koje si samo Ti dostojan podariti! O Najmilostiviji! "Dovoljan mi je Allah! Divan li je On gospodar!"

Kada bi ulazio u mezaristan, Hasan je učio:

- Moj Bože, Gospodaru ovih istruhlih tjelesa i izmrvljenih kostiju, čiji su vlasnici otputovali sa svijeta ovog vjerujući u Tebe i nadajući se milosti Tvojoj, pošalji im od Sebe

nadahnuće, a selam od mene! Za ovu dovu Hasan je rekao:

- Kada je neko prouči, za njegov oprost mole svi umrli od vremena kada je Allah džellešanuhu svijet stvorio pa do Dana sudnjega.

Kada je obaviješten da mu je Hadždžadž oštro priprijetio i zatražio da mu dođe, Hasan je proučio:

- O Ti koji čuješ moju molbu, o moja gotovosti pri udarcu sudbine, Ti koji možeš odagnati tugu moju i poteškoću od mene otkloniti! O Ti koji si mi milostiv i blagodaran, o Bože moj i Bože Ibrahimov, Ishakov, Jakubov i njihovih potomaka, pa Musaov, Isaov i Muhammedov, Gospodaru ljudi svih! Tako Ti (kur'anskih poglavlja) **Kaf Ha Ja Ajn Sad, Ta ha, Ja sin vel-Kur'anil-hakim**, blagoslovi Muhammeda i čistu porodicu njegovu, a mene sačuvaj od zla (Hadždžadžova) i zla svakog zločinitelja! Zaštiti me od Hadždžadža i njegove družine, i njegovih pristalica, i njegove vojske! Odbij od mene, Svojom moći, njegovo nastojanje, uznemiravanje i zlo svako! Zatvori mu put do mene, Gospodaru svih svjetova!

Bože, podari blagoslov i mir našem gospodinu Muhammedu, posljednjem vjerovjesniku!

U bolesti Hasan je molio:

- Bože, nemoj me učiniti od onih koji, kada obole, tada se kaju, a čim ozdrave, opet u iskušenje padaju, a kada osiromaše, tužni budu! Bože, podari mi zadovoljstvo onoga koji je Tobom zadovoljan! Čuvaj me u ovom mom životu, a i poslije moje smrti!

Dok je jednom Hasan držao vaz-u nasihat, jedan od prisutnih je duboko uzdahnuo, našto mu je Hasan rekao:

- Sine brata moga, što si time htio? Ako si u tome iskren bio, onda si samo objelodanio ono što si u duši nosio. A ako nisi iskren bio, onda si svoju dušu upropastio.

Ljudi su se dosta trudili u dovama svojim, ali ničiji se glas nije čuo. Među onima koji su prije vas živjeli bilo je ljudi koji su Kur'an završavali, ali o tom nisu ni prijatelja upoznavali. Jednom od takvih je rečeno:

"Ti se zaista ne obazireš u namazu. Kako je divna tvoja skrušenost!"

Na to je on primijetio:

"Sine brata mog, ko ti može reći gdje je moje srce bilo ?!"

Redža ibn Hajeveh je vidio čovjeka kako se poslije sabaha pospanim pravi, pa mu je rekao: "Otrijezni se, Allah te sačuvao! Neka ne pomisli neko da je to zbog tvog bdjenja i namaza, pa da ti djelo bude upropašteno!"

Neko je rekao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme:

"Allahov Poslaniče, nejasno nam je šta je to **nifak** (licemjerstvo)."

"Svako ko se pretvara nečim licemjer je", odgovori Poslanik.

Licemjer želi da pobijedi Allahovu odredbu nad sobom. On je kod Allaha prezreni griješnik. On hoće da Allahove robove upozna sa time i da ljudi kažu da je dobar, a on je uistinu od toga vrlo daleko. Allahovo džellešanuhu znanje o tom njegovom nastojanju postojano je u dušama Njegovih robova.

Izvijestili su me da je neko čuo drugoga koji je učio Allahove džellešanuhu riječi: "One koji su vjerovali i dobro činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti" (Kur'an, 19:96), pa je

rekao:

"Činiću ibadet Allahu džellešanuhu na način o kome će se prepričavati na ovom svijetu."

I počeo je redovno klanjati sve namaze i postiti uopće ne mrseći. Mogao se vidjeti samo kako klanja i zikr čini. Ali, kad god bi svijet pored njega prolazio, govorio je: "Velikog li licemjera!"

Te riječi ga podstakoše na preispitivanje njegova ibadeta prema Allahu džellešanuhu. Na kraju ovako zaključi:

"Jadan li sam i bijedan! Svijet me spominje po hrđavom djelu, a to je zato što to nisam u ime Allaha činio!"

Zatim je svoju namjeru izmijenio i opet nastavio ibadet činiti. Međutim, sada je i Allah svoj odnos prema njemu izmijenio pa je svijet, prolazeći pored njega, govorio: "Divnog li pobožnjaka, Allah mu se smilovao! Sada je ovo pravi ibadet."

Neka vam djela budu u ime Uzvišenog Allaha! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Ko uljepša svoj namaz pred svijetom, a kada je sam obavlja ga svakako, igra se namazom, pa će se Allah s njim poigrati" "Ko

svijetu priča o svom djelu, Allah će s njim upoznati stvorenja Svoja na Sudnjem danu, poniziće ga i njegovo će djelo umanjiti."

Čovječe, zar te nije stid? Govoriš govorom pobožnih, a postupaš kao silnik!

Čovječe, oblačiš se u odjeću pobožnog, a živiš životom griješnog! Tvrdiš da stupaš stopama Allahu pokornih, a gledaš pogledom uobraženih. Teško tebi! Nemaš nijedno svojstvo Allahu predanih! Na Sudnjem danu ćeš stati pred Allaha koji "zna poglede koji kriomice gledaju u ono što je zabranjeno i ono što grudi kriju."

Allah džellešanuhu će uvesti u Džennet čovjeka čije makar jedno dobro djelo primi. Možda će se neko zapitati: A šta će biti s ostalim dobrima njegovim? Potrebno je znati da Allah džellešanuhu prima samo ona dobra koja su u ime Njegovo učinjena. Zato, ako se makar i jedno čovjekovo dobro ne uprlja licemjerstvom, čovjek će biti spašen.

Seid ibn Džubejr je vidio čovjeka koji se, čineći ibadet, ponašao poput mrtvaca, pa mu je rekao: "Brate, islam je, zaista, živa vjera. Pa neka se to vidi u djelu tvom! Ne umrtvljuj ga, Bog tebe

umrtvio!"

Aiša, radijjallahu anha, vidjela je čovjeka koji se ponašao poput mrtvaca pa se o njemu raspitivala. Kad su rekli da je od dobrih ljudi, kazala je: "Omer je bio bolji od njega, ali, kad je išao, on je žurio, kad je udarao, bol je zadavao, a kad je hranio, do sitosti je to činio. Ostavite pretvaranje, jer Allah džellešanuhu neće primiti djelo onoga koji se pretvara!"

Jedan prosvijećeni u vjeri je izjavio: "Najbolja pobožnost je sakriti pobožnost.

Jedan sahat dubokog razmišljanja bolji je kod Allaha džellešanuhu od klanjanja čitavu noć.

Ako je u džemaatu dobro, u samoći je spas."

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prošao je pored Mervana ibn Hakema, koji je gradio kuću, pa mu rekao: „Stani, robe Svetoga! Gradi čvrsto, nadaj se dugo, živi malo i jedi sažvakano; na kraju je susret sa Allahom."

Još davno su ljudi bili prokušani nadanjima dalekim.

Hammad ibn Seleme prenosi da je Osman

en-Nehšeli rekao: "Stotinu tridesetu sam doživio i sve sam ostavio, jedino mi se nadanja svakog dana povećavaju."

Ebu Derda kaže: "Troje me nasmijava, a troje rasplakuje. Nasmijava me:

- čovjek koji se nada dugom životu, a smrt svuda za njim traga
- čovjek koji je nemaran, a zna da zanemaren neće biti, i
- čovjek koji se puno smije, a još ne zna da li je Stvoritelj i Gospodar njegov zadovoljan njime ili nije.

A rasplakuje me:

- strah od kraja
- prekidanje rada
- stajanje pred Allahom, kada će čovjek čekati da mu Allah džellešanuhu odredi mjesto u Džennetu ili Džehennemu."

Ko sebe kudi pred svijetom, on, u stvari, hvali sam sebe, a loše je to što čini!

Allah džellešanuhu je ostavio osjećanja među Svojim robovima. Da nije toga, sinovi i oni koji su se predali samo Allahu džellešanuhu ne bi

se mogli okoristiti ničim na ovom svijetu. Ta osjećanja su: nada, određeni rok i zaborav.

UČENJE KUR'ANA

Zabilježeno je da je Omer ibn el Hattab, radijallahu anhu, rekao: "O ljudi, učite Kur'an tražeći ono što je u Allaha džellešanuhu prije nego što ga ljudi budu učili tražeći ono što je u svijeta."

Kada čovjek traži znanje Kur'ana i znanje uopće u ime Allaha džellešanuhu, to se mora vidjeti u njegovom imanu, skrušenosti, pobožnosti, blagosti i skromnosti.

Kur'an je lijek vjernicima i vodić pobožnima. Ko se po njemu uputio - upućen je, a ko je Kur'an odbacio - propao je.

Ljudi koji uče Kur'an a ne postupaju po njemu, najgori su ljudi. Zato što put Kur'ana ne

slijede, Allah je na njih bacio prokletstvo, i proklinju ih svi drugi kojima je to zadaća.

Prije vas ljudi su učili Kur'an i zadržavali se na pojedinom poglavlju po čitavu noć. Vidjelo se to ujutro na licima njihovim. Danas, kada vi učite Kur'an, o njegovim porukama vi uopće ne razmišljate iako znate da je Allah džellešanuhu rekao o Kur'anu: *"Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmišljali i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili."* (Kur'an, 38:29). Tako mi Allaha, ne spada u učenje Kur'ana i njegovo čuvanje samo slova njegova pravilno izgovarati ne čuvajući granice koje je on uspostavio. Vi govorite: "Kur'an smo proučili i nismo ni slova izostavili." Ko tako govori - laže! Tako mi Allaha, on ga je cijela izostavio! Oni koji tako uče nisu, Allaha mi, ni učeni, ni znani, a ni mudri! Kada će učači Kur'ana govoriti u duhu Allahovih riječi: *"Mi ćemo ti doista teške riječi slati... "* (Kur'an, 73:5), gdje se podrazumijeva rad i postupanje po Kur'anu, i u duhu Allahovih riječi: *"A kad ga čitamo, ti prati čitanje njegovo..."* (Kur'an, 75:18), odnosno, odobravaj ono što Kur'an odobrava, a zabranjuj ono što

zabranjuje.

Tri su vrste učača Kur'ana:

- jedni ga uzimaju za trgovinu kupujući njime ono što je u svijeta;
- drugi ga pak uče pravilno izgovarajući njegova slova, ali ne poštuju njegove granice. Oni učenjem Kur'ana zgrću novac namjesnika i dobivaju povlašten položaj među svijetom. Njihov se broj danas umnožio, dabogda ih Allah sa zemlje zbrisao;
- treći uče Kur'an duboko razmišljajući o porukama njegovim. Kur'an je za njih lijek.

Hasan Basri je proučio Allahove riječi: *"Allah čini da se noć i dan smjenjuju, to je pouka za onoga koji hoće da razmisli ili želi da bude blagodaran."* (Kur'an, 25:62) i rekao:

- Subhanallah! Kako je milost Allahova neograničena, Njegova dobrota prostrana, a divno djelo Njegovo! Allah džellešanuhu je dao noć onom koji to u toku dana stići nije mogao, a dan onom koga je noć prevarila.

Proučio je: *"... i lijepo obećanje Stvoritelja*

i Gospodara tvoga sinovima Israilovim bilo je ispunjeno, zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i narod njegov sagradili i ono što su podigli." (Kur'an, 7:137), pa je rekao:

- Čudan li je čovjek koji vjeruje u ovaj ajet, a opet se boji vladara ili silnika! Tako mi Allaha, kad bi se ljudi, kao što Allah džellešanuhu traži od njih, strpjeli na iskušenjima na koja su stavljeni, On bi ih sigurno toga spasio. Ali oni se uplaše sablje i u strahu se potpuno predaju. Molimo Uzvišenog Allaha da nas spasi i sačuva od teških iskušenja."

Proučio je ajet: *"Vatra će im lica pržiti i iskeženih zuba će u Džehennemu ostati."* (Kur'an, 23:104) i rekao :

- O robovi Allahovi, kako je ovo strašan i stravičan prizor, pa nastojte ga izbjeći!

Proučio je: *"Ka Allahu se dižu lijepe riječi i dobro djelo Allah prima."* (Kur'an, 35:10) i rekao:

- Kad čovjek kaže lijepu riječ i uradi dobro djelo, Allah džellešanuhu primi lijepu riječ s dobrom njegovim. A kad kaže lijepu riječ, a

uradi loše djelo, Allah džellešanuhu zbog lošeg djela koje je uradio, odbije i lijepu riječ njegovu.

Proučio je: *"... a onog dana kada dožive ono čime im se prijeti, učiniće im se da su ostali samo časak dana. I doista! Zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašeni!"* (Kur'an, 46:35) i rekao:

- Istina je, tako mi Allaha, da će uistinu biti uništeni samo oni koji su bili raskalašeni, oni koji su ovaj svijet na nedozvoljen način sticali, a zatim ga brzo rasuli udovoljavajući pohotama svoga tijela. Znaće oni u kakvu su propast došli!

Proučio je: *"Smrtne muke zbilja će doći, to je nešto od čega ne možeš pobjeći."* (Kur'an, 50:19) i rekao:

- Čovjek čini razvrat na zemlji; bježaće on kud ga noge nose kad smrt dođe, ali pobjeći neće moći.

Proučio je: *"...a njima će se učiniti onoga dana kad ga dožive da su samo jednu večer ili jedno jutro njezino ostali."* (Kur'an, 79:46) i rekao:

- Čovječe! Zar se od grijeha strpjeti nisi mogao koliko je između večeri i jutra?!

Proučio je: *"Oni koji poslije njih dolaze - govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla, i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, ti si, zaista, dobar i milostiv."* (Kur'an, 59:10) i *"... i oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine."* (Kur'an, 25:67) i rekao:

- Neka se Uzvišeni Allah smiluje čovjeku koji zarađuje na dozvoljen način i dijeli umjereno od zarađenog šaljući tako ispred sebe dobro koje će mu biti najpotrebnije na Danu sudnjem, kada ništa više ne bude imao! Zato, Allah vam se smilovao, dijelite višak svoga imetka tamo kuda su odredili Allah i Njegov Poslanik, jer oni prije vas su se zadovoljavali malom količinom (dobara), a dobrima svojim su otkupljivali svoje živote od Allaha džellešanuhu.

Kad je proučio: *"... i oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha zato što će se vratiti svome Gospodaru."* (Kur'an, 23:60) i rekao:

- Oni čine to dobročinstvo i dijele od dobara koja su im data šaljući tako ispred sebe svoja dobra djela, ali su puni straha da ih ni to

neće moći spasiti od kazne Allahove.

Proučio je: *"Mi čovjeka stvaramo da se trudi."* (Kur'an, 90:4) i rekao:

- Teško čovjeku! Allah nije stvorio nijedno drugo stvorenje da trpi od života ono što trpi čovjek.

Proučio je: *"Mi ćemo dati da proživi lijep život, i doista ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili."* (Kur'an, 16:97) i rekao:

- Podarićemo im pokornost čiju će slast osjetiti u srcu svom. Daćemo im opskrbu zbog koje ih nećemo kazniti. Tako mi Allaha, čitav čovječiji život gorak je osim života u Džennetu.

Proučio je: *"I pitajte ih o gradu koji se nalazio pored mora..."* (Kur'an, 7:163) i rekao:

- Radi se o ribi koju je Uzvišeni Allah bio zabranio loviti njegovim stanovnicima samo jedan dan u sedmici. Ta riba im je dolazila u obilju baš u zabranjeni dan kao iskušenje i provjera njihove poslušnosti. Oni se dvoumiše da li da je love i toga dana. Ipak se ustegnuše iz straha od kazne iz pobožnosti. Međutim, rijetko se dešava da čovjek ne padne u grijeh o kome se

počne dvoumiti. Zato i oni odlučiše loviti i zabranjenog dana, i tu ribu jedoše. To je, tako mi Allaha, bila najgora hrana koju su jeli i koju im želudac nije mogao lahko svariti. I jedne noći, dok su spavali, bili su tri puta pozvani. Četvrti puta im je rečeno: "O stanovnici grada!" Na taj povik, svi su se probudili: i muškarci, i žene, i djeca. I bi im kazano: "Budite majmuni prezreni!" i oni to postadoše.

Tako mi Allaha, svetost vjernika koji je ubijen na nepravedan način veća je kod Allaha džellešanuhu od svetosti ribe koju je bio zabranio loviti i jesti, ali je On odgodio rok za to za dan Smaka svijeta, a *"Smak svijeta je užasniji i gorči."*

Proučio je: *"To će biti samo jedan glas, i svi će odjednom progledati."* (Kur'an, 37:19) i rekao:

- Ljudi, to će biti povik iz srdžbe, pa ko istinski robuje Allahu, neka se čuva srdžbe Njegove!

Proučio je: *"Evo, to je Džehennem što su ga griješnici poricali! I između vatre i ključale vode oni će kružiti..."* (Kur'an, 55:43, 44), i rekao:

- Ljudi! Šta mislite o onima koji su čitav

dan, dug pedeset hiljada godina, stajali i čekali da im bude presuđeno, i kada su im se vratovi polomili od žeđi i gladi i straha, Uzvišeni Allah je naredio pa su bili bačeni u džehennemsku vatru i vodu ključalu?!

Allahu moj, samo Ti daješ zaštitu i u Tebe je utočište pravo! Tebi je pribježište i u Tebe se samo pouzdati može! Spasi nas, milošću Tvojom te molimo, od kazne koju daješ, o Ti koji dosta praštaš!

Proučio je: *"... oni koji namaz svoj skrušeno obavljaju..."* (Kur'an, 23:2) i rekao:

- Allah džellešanuhu će se smilovati onima koji su u srcima bili skrušeni, koji su svoje poglede obarali i spolne organe čuvali, onima koji su zabrane izbjegavali pa postigli ono što se postići može.

Bio je upitan o Allahovim džellešanuhu riječima: *"Ko uradi dobro djelo, biće deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, biće samo prema zasluzi kažnjen, i neće im se učiniti nepravda."* (Kur'an, 6:160) pa je odgovorio:

-Ko dođe sa **La ilahe illallahu la šerike lehu ve enne Muhammeden abduhu ve**

resuluhu (tj. Nema Boga osim Allaha, Jedinoga, Koji nema druga, a Muhammed je Njegov rob i poslanik), iskreno, sa srca, imaće kod Allaha džellešanuhu kao nagradu Džennet.

Proučio je: *"Zar nagrada za dobro učinjeno može biti nešto drugo do dobro?!"* (Kur'an, 55:60) i rekao:

- Onome koji kaže: "La ilahe illallah - Nema Boga osim Allaha!" - nagrada je Džennet.

Proučio je: *"... na Dan u kome će čovjek djela ruku svojih vidjeti..."* (Kur'an, 78:40) i rekao:

- Riječ je o vjerniku koji je pametan, oštrouman i oprezan, koji zna da mu predstoji susret sa Uzvišenim Allahom, pa za taj susret šalje dobra djela, koja će ga, kad ih nađe, obradovati. Taj susret će biti na Dan kada će nevjernik uzviknuti: *"Da sam, bogdo, zemlja ostao!"* (Kur'an, 78:40).

Proučio je: *"A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova."* (Kur'an, 83:14) i rekao:

- To je grijeh na grijeh dok srce ne postane potpuno crno i mrtvo.

Proučio je: *"I ne prigovaraj držeći da je*

mnogo!" (Kur'an, 74:6) i rekao:

- Ne smatraj da mnogo činiš (dobrih) djela, jer ti ne znaš šta će od toga biti primljeno, a šta odbačeno!

Proučio je: *"Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete sve dok grobove svoje ne naselite."* (Kur'an, 102:1-2) i rekao:

- Mi smo svi Allahovi i svi se Allahu vraćamo! Zaokuplja nas sve ovo, tako mi Allaha, pa se vječne vatre ne sjećamo, a ni uživanja vječnog. *"A ne valja tako, saznaćete svakako! I još jednom: Ne, ne valja tako, saznaćete sigurno!"* O ljudi, da vam je bilo ko smrću zaprijetio, vi se ne biste nigdje smirili. A ovo vam je Allahovo obećanje, obećanje *„Onoga koji nikada neće umrijeti!"*

RAZGOVORI I PREPISKA SA UPRAVLJAČIMA I SUSRETI SA DOBROČINITELJIMA

Allah džellešanuhu je uzeo obavezu od vladara, zapovjednika i namjesnika da neće upravljati po vlastitom nahođenju, da će se Allaha a ne svijeta bojati i da Allahovom Riječju (Kur'anom) neće trgovati. Ko od njih ispuni dato obećanje - on se spasio, a ko ga prekrši - on je sam sebe upropastio.

Ne gledajte udoban život i raskošno ruho u vladara, nego gledajte u način njihova kraja, u hrđav završetak!

Kad Allah, džellešanuhu, hoće nekom narodu dobro, On učini da njihovi vladari budu

blagi i da državne prihode sakupljaju velikodušni. A kad On odluči propast nekom narodu, učini da na vlasti budu glupaci, a da prihode ubiru škrtice.

Slušao sam od pojedinih drugova Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, da u predznake Posljednjeg časa spada, između ostalog: prije Smaka svijeta upravitelji će biti razvratnici, ministri lašci, povjerenici izdajnici, učenjaci pokvarenjaci i komandanti nasilnici.

Ja se zaista bojim da to nije ovo naše vrijeme.

Namjesnik u Basri En-Nasr ibn Amr jednog je dana rekao u Hasanovom prisustvu: "O oče Seidov, Allah džellešanuhu stvorio je ovaj svijet i učinio njegove ukrase i ljepote dozvoljenim Svojim robovima. Kur'an kaže: *'jedite i pijte, samo ne pretjerujte. Allah zaista ne voli one koji pretjeruju'* (Kur'an, 7:31) i *'... ko je zabranio Allahove ukrase koje je Allah za robove Svoje stvorio i lijepa jela? Reci: ona su za vjernika na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih'*, (Kur'an, 7:32), našto je Hasan rekao:

- Čovječe, boj se Allaha za svoje dobro!

Bježi od pustih želja jer će te one upropastiti! Znaj da nikome nije dato nijedno dobro ovog ili onog svijeta samo zbog želje njegove.

Dvije su kuće u kojima se boravi. Ko bude dobra činio na ovom svijetu, imaće i onaj svijet, a i na ovom svijetu će naći ono što mu je određeno. A ko na dušu svoju zaboravi - izgubio je i ovaj i onaj svijet. Allah džellešanuhu je sebi odabrao Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme, poslao ga s Objavom cijelom ljudskom rodu kao poslanika, iz milosti svoje, kao i svim stvorenjima svojim. Knjiga koju je on donio od Allaha džellešanuhu kazuje da je Allah džellešanuhu odredio svom Poslaniku rok na ovom svijetu, kao i svim ljudima.

Kur'an kaže: *"Vi u Allahovu Poslaniku imate divan primjer."* Nama je naređeno da uzmemo što nam Poslanik daje, da slijedimo Uputu, da idemo putem kojim je Poslanik išao i postupamo po Sunnetu njegovom. Što na tom putu postignemo, postigli smo zahvaljujući Allahu džellešanuhu koji nam je milost darovao, a dužni smo pokajati se za grijehe i tražiti oprost od Allaha za sve propuste. Samo to su vrata spasa. A u pustim željama nema ama baš nikakva

dobra! Nema dobra ni kod onih koji žive samo od pustih želja i nadanja... U doba Poslanika, koji je među nama živio i djelovao, ljudi su govorili da vole Allaha džellešanuhu, pa je On objavio: *"Reci: Ako volite Allaha, mene slijedite i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! Allah je Svemoćan!"* (Kur'an 3:31). Dakle, ljubav prema Allahu džellešanuhu se potvrđuje iskrenim slijeđenjem puta Njegova Poslanika. Ko pak ne slijedi put Allahova Poslanika, laže da voli Allaha džellešanuhu.

Čovječe, boj se Allaha za svoje dobro. Tako mi Allaha, vidio sam one koji su prije tebe bili na tvom položaju. I oni su izlazili na minber kao što ti izlaziš. I njihove pratnje su bile ogromne, a haljine su im se, od silne oholosti, vukle po zemlji. Željeli su se pokazati moćnim pred svijetom pa su gradili i oblačili se natječući se. Ali su, jednog dana, sa položaja svojih iznenada ščepani bili i odjednom im je bilo uzalud sve što su od dobara ovog svijeta brižljivo sakupljali. Na kraju su bili privedeni Stvoritelju i Gospodaru svom, gdje su im pokazana djela njihova. A teško njima na Dan kada će im jasno biti da su sami sebe teško obmanuli! Teško njima

i na *"Dan kada će čovjek i od brata svoga pobjeći, i od majke svoje, i od oca svoga, i od druge svoje, i sinova svojih. Toga dana svaki će čovjek samo o sebi brigu brinuti."*

O namjesniče, boj se iznad svega Allaha džellešanuhu, jer se ti već sada razlikuješ od ljudi Upute i Sunneta, kako u privatnom tako i u javnom životu svom. Zanosiš se pustim željama i tražiš ispriku svaku. Ali znaj dvije su grupe ljudi: oni koji traže ovaj i oni koji traže onaj svijet. Tako mi Allaha, onaj koji traži onaj svijet našao ga je i smirio se, a onaj koji traga za ovim svijetom nigdje ga ne nalazi; on se od silnog traganja umorio i pred skorom je propašću.

Ti se čuvaj da te ne ražalosti traženje prolaznog a ostavljanje vječnog, pa da budeš od onih koji će se strašno kajati. Zaista je mudro rečeno: "Dosta je čovjeku vjerolomstva što će vjerolomnicima povjerenik biti i u zlodjelima im njihovim pomagati!" Jednom siromašnom čovjeku je prigovoreno: "Zašto ne odeš upravitelju pa da ti neko dobro podari?", našto je on odgovorio: "Molim Allaha džellešanuhu da me sačuva od svega što Njemu drago nije! Da umrem kao vjernik makar bez ičeg, draže mi je nego da

umrem kao licemjer pa makar tijela ogromnog."

Kad je Omer ibn Hubejje postavljen za namjesnika u Iraku, pozvao je Hasana i Eš-Ša'bija i rekao im: "Allah veliki vam stanje popravio! Meni je halifa Jezid ibn Abdilmelik knjigu tešku spremio, u čijoj primjeni je propast moja. Bojim se, ako se u tome pokorim, da će me stići kazna Allahova, a ako se pak ne pokorim, da će me stići srdžba Jezidova od koje se nikad neću izbaviti. Šta mi vi savjetujete da činim?" Hasan se okrene Ša'biju i reče: "Odgovori čovjeku!" Ganut namjesnikovim riječima, Eš-Šabi mu stane povladivati i brzo govor završi. Namjesnik je želio i Hasanovo mišljenje čuti. Poslije dugog oklijevanja Hasan reče:

- Ja kažem da ti se, tako mi Allaha, priblizio silazak Allahova meleka, osora gruba, koji bez pogovora izvršava naređenja Njegova. On će te ščepati i iz prostrane palače tvoje u mračan i tijesan grob će te strpati! Tada ti, o namjesniče, Abdulmelikov sin neće moći pomoći! Međutim, ja se nadam da će tebe Allah džellešanuhu sačuvati od Jezida, ali sam posve siguran da tebe Jezid neće moći spasiti od kazne Allahove. Zato se ti Allaha boj! Pokornost Jezidu

može navući na tebe srdžbu Allahovu, pa kud ćeš onda?! Ja te samo podsjećam na ono čime te Allah zastrašuje kad kaže: *"Biće to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati."* (Kur'an, 14:14) Ako budeš bio pokoran Allahu dželleŝanuhu, spasićeš se od Jezidova zla, a ako pak budeš bio drug Jezidov u griješenju, Allah dželleŝanuhu će te ostaviti Jezidu i onda kada ti on neće moći nimalo pomoći. Ovdje je Ibn Hubejje zaplakao. Kasnije je Hasana obilato nagradio, a Eš-Ša'bija bez dara ostavio. Vrativši se svojim slušateljima u džamiji, Eš Ša'bi je rekao:

- Ljudi, ko može dati prednost Allahu dželleŝanuhu nad stvorenjima Njegovim, neka to učini! Ibn Hubejje je tražio moje i Hasanovo mišljenje. Tako mi Allaha, Hasan nije znao ništa što i ja nisam znao, ali ja sam nastojao udovoljiti duši namjesnikovoj pa sam i govor tako podesio. Želio sam imati njegovu naklonost, pa me je Allah kaznio i od milosti Svoje udaljio. A Hasan je na Allahovoj strani bio, pa ga je On još više Sebi približio, a i Ibn Hubejje ga je iznad mene uzdigao i obilato nagradio.

Izlazeći jednom od Ibn Hubejja, Hasan je

na njegovim vratima zatekao grupu učenjaka kako stoje, pa im se obratio riječima:

- Šta vas je dovelo da čekate ovdje, dabogda Allah ne umnožio vašu skupinu! Želite ući ovim šugavcima?! Tako mi Allaha, vaše druženje nije druženje s dobročiniteljima, niti je vaše sjedenje sjedenje s dobrima. Raziđite se zato odavde! Dabogda vaše duše bile od tjelesa vaših odvojene i ne dao Bog da vam sličnih bude među muslimanima! Obukli ste se i zasukali haljine, glave obrijali i surmu podvukli pa ste najgora skupina postali... Osramotili ste učene, Allah više nikada ne sastavio vašu skupinu! Da ste se ustegli od onog što je u vladara, oni bi težili onom što je u vas. Međutim, vi ste bili pohlepni za onim što je u rukama njihovim, pa njima vaše znanje nije više interesantno... Mislim da ste upravo vi oni koje je Allah džellešanuhu udaljio od svoje milosti.

Hadždžadž je sebi sagradio kuću u Vasitu i pozvao Hasana da je pogleda. Učinivši to, on reče:

- Hvala Allahu! Upravljači uistinu sebe moćnim vide, a mi se svakog dana učimo na njihovim primjerima i pouke crpimo. Jedni od njih palače podižu, postelje ukrašavaju, odjeću

uljepšavaju i svitu svoju veličaju. A onda oko njih počnu muhe pohlepno kružiti, i zaljubljenici u Vatru, i hrđave pristaše, kojima se oni potom hvale: "Pogledajte šta sam napravio!"

Vidjeli smo, o zavarani! Razvratnik si i svima si na nebesima odvratan, a i oni na Zemlji te proklinju! Prolaznu kuću si sagradio rušeći kuću vječnu. Uobražen si bio u kući obmane, zato ćeš biti ponižen u kući radosti vječne! Zatim je napustio kuću Hadždžadžovu učeći: *"Allah je uzeo obavezu od učenih da će oni sigurno ljudima Kur'an objašnjavati i da neće ništa kriti."* Čuvši šta je sve Hasan rekao, Hadždžadž se jako naljutio sakupivši zatim stanovnike Šama, ovim riječima im se obrati:

"Zar me nije u prisustvu vašem izgrdio dok ste vi šutjeli, o robovi stanovnika Basre?!"

Pa su po naređenju Hadždžadžovom priveli Hasana, koji je mičući usnama u sebi šaptao. On ga upita:

"Stani, oče Seidov! Zar nisi poštivao to što sam ja namjesnik, već si o meni tako govorio ?!"

Na to mu je Hasan mirno odgovorio:

- Neka ti se Allah džellešanuhu smiluje, namjesniče! Onaj koji te zastraši da bi te sačuvao, milostiviji ti je i više te voli i poštuje od onoga

koji ti se ulaguje ubjeđujući te da ćeš biti spašen. A vidjećeš ko ti je bio prijatelj kada strah ugledaš.

Moja namjera nije bila to što ti je prvo naum palo kad si čuo šta sam rekao i šta sada misliš. U tvojoj ruci je sada dvoje: oprost i kazna. Učini ono što ti je primjerenije i čega si dostojniji, i pouzdaj se u Allaha, koji je dovoljan i tebi i meni. Divan je Allah - Stvoritelj i Gospodar naš! Hadždžadž se postidio svojih riječi i zamolivši Hasana da mu oprosti, počast mu je ukazao i darove dao.

Kada je Adijj ibn Erta naimenovan za namjesnika Basre, odlučio je povjeriti sudstvo Hasanu. Saznavši to, Hasan je pobjegao i sklonivši se na sigurno mjesto, ovo namjesniku poručio:

- Onaj koji nešto mrzi, namjesniče, nije dostojan obavljati ga i ne može ga valjano obavljati ako bi to morao činiti. Onaj koji to radi bez istinskog motiva i istinske namjere zaslužuje da mu se ne pomogne. U mogućnosti si da na položaj koji nudiš meni postaviš ljude koji su ga dostojniji pa je preče da njima amanet povjeriš, koji će oni bolje od mene čuvati. Jer nema nikakva dobra u traženju pomoći onoga koji

smatra da mu nije dužnost primiti amanet koji mu se želi povjeriti. Zato, namjesniče, oslobodi me obaveze koju mi želiš silom nametnuti, Allah tebe oslobodio i dobro ti svako dao zato što si me na miru ostavio! Allah, doista, neće uskratiti nagradu onom koji čini dobra djela...

Halifa Omer ibn Abdulaziz je zatražio od Hasana da mu savjet da pa je, udovoljivši mu želji, rekao:

- Vladaru vjernih! Ono što je bilo - kao da nije bilo, a ono što će doći - kao da već jest! Znaj, vladaru vjernih, da je divan okus onog što poslije otrpljenja dođe, pa makar okusio gorčinu otrpljenja tog! A okus lijepog kraja je najprijatniji. Posljedica udovoljavanja pohotama tijela je dakako gorka, i ona će neminovno doći makar okusio za trenutak slast toga. A krajnji ishod svega toga biće koban po onog koji bude slušao svoje strasti.

Znaj, vladaru vjernih, da će se spasiti samo onaj koji se bude uščuvao od grijeha i dobro pazio da dobije spas u vječnoj kući. On će i Allahovu milost zaslužiti i u Džennet će uveden biti.

Vladaru vjernih! Ovaj svijet je kuća

pakosti, iz koje se mora seliti u kuću stalnog boravka. Adem, alejhi-s-elam, izveden je na Zemlju da živi na njoj kako bi za počinjeni grijeh kaznu izdržao. Zato na oprezu budi od ovog svijeta! Jer i zaljubljeni u nj moraće ga ostaviti. Bogat na njemu je siromah pravi, a sretan je onaj koji mu se ne prepusti. Ovaj svijet je kušao iskusni i pametni i saznao da on ponižava onog koji ga stavlja iznad svega drugog. A onog koji ga sakuplja on rastavlja od onog što je sakupio.

Ovaj svijet je kao otrov: uzima ga onaj koji ga ne poznaje i nastoji mu se potpuno približiti jer ne zna opasnost njegovu, a on, Allaha mi, toga usmrćuje. Zato, vladaru, budi na njemu kao onaj koji liječi rane svoje! Ako se samo malo strpiš, postići ćeš ono što vječno traje! Pametan je onaj koji se čuva od svijeta ovog i ne zavarava se čarima njegovim. On zna da je svijet poput vješta i opasna varalice koji se svima nudi i gizda se da bi se što više dopao udvaračima svojim, baš kao mlada u koju su sve oči uprte i srca zaljubljena. Ovaj svijet je, tako mi Onog koji je s Istinom poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme, ubica svojih zaljubljenika. Zato se, vladaru vjernih, čuvaj da i tebe ne obori, i oprezan budi da ne posrneš! Obilje svijeta ovog

donosi nesreću i iskušenje veliko, a vezivanje za njega neminovno vodi u propast. Znaj, vladaru, da su njegova obećanja lažna nadanja, bistrina - mutnost, a život njegov - prava mučnina. Uspjeće samo onaj koji ga ostavi, a propašće onaj koji ga prihvati.

Pametan i mudar je onaj koji se boji onog čime ga Allah džellešanuhu zastrašuje i oprezan je od onog od čega se oprezan mora biti, kao i onaj koji je dobro proračunao da neminovno slijedi odlazak iz prolazne u kuću vječnu. U to će se kasnije svaki čovjek uvjeriti i u to čvrsto vjerovati.

Ovaj svijet je, tako mi Allaha, kuća u kojoj se kazna izdržava. Njemu se prepušta samo onaj koji pameti nema, i on ga sakuplja. Njime je zadivljen onaj koji znanja nema. Razborit i mudar je onaj koji njime liječi rane svoje trpeći gorčinu lijeka u nadi za skorim izliječenjem, i onaj koji se boji hrđava završetka.

Dunjaluk je san, a Ahiret java. Njih samo smrt dijeli. Međutim, ljudi su prepušteni svojim zbrkanim snovima.

Vladaru vjernih! Ja samo kažem kao što je jedan mudri rekao: "Ako se izbaviš od svijeta, izbavio si se od svake nesreće, a ako se pak

izbaviti ne mogneš, ne ubrajam te u spašene."

Kada je primio knjigu Hasanovu, Omer ibn Abdilaziz je tako glasno zaplakao da je i sve prisutne rasplakao. Potom je kazao: "Neka se Allah džellenuhu smiluje Hasanu! On nas stalno uči tražeći da budemo budni i nemar da ostavimo. Divan je on vaiz, iskren i rječit!" A onda je Hasanu napisao: "Dobio sam od tebe korisne savjete i upute. Bili su duši lijek. Ti si zaista tačno opisao ovaj svijet. Jer pametan je na njemu onaj koji živi u stalnom strahu kao da su sva živa bića na njemu već odavno pomrla. Neka je mir Allahov na tebe kao i milost i blagoslov!" A Hasan je ovako obrazložio Halifine riječi:

- Divan je vladar koji istinu govori i savjete prima! Njim je Allah džellešanuhu usrećio zajednicu muslimana i upotpunio im blagodat, i svim stanovnicima islamske države darovao milost svoju. A zatim je opet Halifi napisao:

- Vladaru vjernih, pred tobom su zaista najveći strah i strašni događaj! Oni će doći, u to sumnje nema. Ti ćeš tek tada vidjeti da li ćeš spašen ili upropašten biti. Čuvaj se, vladaru, da u onom u čemu te je Allah džellešanuhu učinio gospodarom nad robovima Svojim budeš kao onaj kome je nešto povjerio gospodar njegov:

predao mu na čuvanje blago i imetak svoj, pa je imetak rasuo, a blago pustio, i tako i njega i njegovu porodicu osiromašio. Znaj da je Allah džellešanuhu naredio vođama, koje je postavio na te položaje na kome si i ti, da robove Njegove od ružnih djela odvraćaju i u ružnim postupcima sprečavaju. A ako vladari budu hrđava djela i razvrat činili, kako li će tek onda biti?! Uz to im je naredio da izvrše kaznu nad onima koji su je zaslužili. Kako li će biti ako vladara bude trebalo kažnjavati?!

Sjeti se, vladaru vjernih, kad ćeš malo pristalica imati kod Stvoritelja i Gospodara svjetova i malo pomagača na Dan kada te On ponovo oživi. Zato se pripremi za taj susret, za Dan najvećeg straha i neizvjesnosti!

Znaj, vladaru, da imaš kuću, ali ne onu u kojoj sada stanuješ, vec onu u kojoj ćeš dugo boraviti i u koju će te prijatelji samog ostaviti. Pripremi se dobro za dan *"kada će čovjek bježati od brata svog, majke svoje, oca svog, drugova svojih i sinova"*. I sjeti se Dana kada će svi oživljeni biti i kada će izaći na vidjelo ono što su u srcima krili, kada će tajne otkrivene biti, knjiga podijeljena, knjiga koja ni mali ni veliki grijeh neće izostaviti, sve će nabrojati. Radi dok imaš

vremena, prije nego što smrt nastupi i prekine svako djelo!

Čuvaj se, vladaru vjernih, da ljudima sudiš kao što su sudili pagani, ili da s njima putove silnika slijediš. Slabima ne natovari one koji su oholi, jer oholi ne poštuju prema vjernicima ni ugovor ni štićeništvo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Ko postavi za namjesnika nekog silnika ili ga u bilo čemu pomogne, bacio je islam iza leđa."

Boj se Allaha! Nemoj da poneseš svoje grijehe i sa njima grijehe drugih, svoje terete i sa njima tuđe terete! Neka te ne zavaraju oni koji se ugodno osjećaju u tvojoj bijedi i uživaju u dobru na štetu tvoju. Ne gledaj, vladaru, danas snagu svoju, nego gledaj u nemoć svoju sutra kad budeš uhvaćen i svezan užetom smrti i doveden Stvoritelju i Gospodaru svom u društvu meleka i poslanika, kada će svi ljudi Živom i Vječnom morati pokorni biti.

Ja, vladaru vjernih, iako nisam u svom savjetu postigao stupanj pametnih prije mene, nisam škrtario u davanju savjeta suosjećajući sa tobom. Zato ovoj mojoj knjizi daj ono mjesto koje zaslužuje. Saslušaj poruku njezinu kao onaj koji se time želi okoristiti. Neka ti gorćinu lijeka

ublaži nada u efikasnost njegovu! Neka je na tebe mir, milost i blagoslov Allahov!

Hasan je čuo nekoga kako proklinje Hadždžadža, pa je rekao:

- Ne čini to, Allah ti se smilovao! Jer kakvi ste, tako vam je! Mi se bojimo ako bi Hadždžadž bio smijenjen ili umro da vam neće upravljati majmuni i svinje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao je: "Vaši upravljači su onakvi kakva su vaša djela. Kakvi vi budete, takvi će biti i upravljači nad vama." Čuo sam kad se neko žalio jednom od dobrih ljudi na nasilje vladara, na što mu je ovaj odgovorio: "Brate, primio sam knjigu tvoju, u kojoj napominješ u kakvom ste stanju, i da ste pod nasiljem upravljača. Onaj koji grijeh čini ne bi trebalo da kaznu poriče. Ja mislim da je vaše sadašnje stanje samo predznak još težeg koje će vas snaći kao posljedica vaših grijeha." Čuo sam da je Ebu Bekr, radijallahu anhu, držeći hutbu sa minbere Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "O ljudi! Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kako kaže da je Uzvišeni Allah objavio: 'Ja sam Allah, nema drugog Boga osim Mene! Ja sam vladar svih

vladara i svi su oni u Mojoj vlasti! Ko se Meni pokori, Ja ću vladare učiniti milostivim prema njemu, a ko se prema Meni osili, njemu će vladari biti osveta. Zato ne vežite svoja srca za vladare, nego se Meni povratite i pokajanje Mi učinite, pa ću umilostiviti vladare prema vama i blagim vam ih učiniti!"

Na nečiji upit o Hadždžadžu, Hasan je rekao:

- On uči Allahovu Knjigu, drži vazove poput odabranih i hranu dijeli siromašnima. On cijeni iskrenost i kažnjava poput silnika... Što se vas tiče, činite istinski ibadet i pokajanje Allahu džellešanuhii pa će vas sačuvati njegova nasilja. I znajte: kod Allaha ima još dosta Hadždžadža!

SAVJETI I MUDRE IZREKE

O ostalim stvarima

Propovjednik je onaj koji ljudima propovijeda svojim djelima, a ne samo riječima.

Čuo sam da je jedan od dobrih ljudi dao zavjet da se više nikada neće nasmijati dok ne sazna gdje mu je mjesto: u Džennetu ili u Džehennemu. I nije se nasmijao do svoje smrti.

Prošavši pored čovjeka koji se glasno smijao, Hasan ga je upitao:

- Sinko moj, jesi li ostavio iza sebe Sirat-ćupriju? Čemu toliki smijeh, Allah ti se smilovao?! Znaj da je stvar ozbiljna do kraja! Priča se da se ovaj poslije nikad nije nasmijao.

O ljudi, Allah džellešanuhu učinio je

mjesec ramazan mjesecom natjecanja svojih robova u pokornosti prema Njemu i činjenju dobrih djela. Samo se tako može zadobiti milost Allahova. Natječite se u dobru, pa ćete ući u Džennet! Oni koji su se natjecali u dobru - uspjeli su, a oni koji to nisu činili, izgubili su. Čudno li je kako se čovjek smije na dan kada su uspjeli oni koji su dobro činili, a izgubili besposličari. Tako mi Allaha, kad bi se zastor digao, ti bi vidio kako je dobročinitelj zauzet svojim dobrom, a griješnik zabavljen grijehom svojim! Ne bi stigli ni da haljine promijene niti kosu urede. Ako ste sigurni da je vaš trud primljen kod Allaha džellešanuhu a djela vaša prihvaćena, tako (smijehom) ne zahvaljuju zahvalni, a ako u to niste čvrsto uvjereni, pa tako ne postupaju oni koji se boje sebi.

Čovječe, umanji svoj smijeh, jer pretjerani smijeh ledi i umrtvljuje srce, odnosi pravu radost, umanjuje hrabrost i uglednog čini poniženim.

Allah džellešanuhu objavio je Isau, alejhi-s-selam: "O Isa okupaj oči u suzama kad vidiš da se nemarni smiju!"

Allahovi robovi, osim smrti Allah

džellešanuhu nije odredio drugi rok za vaša djela. Zato stalno radite. On kaže: *"I Gospodaru svom robuj dok ti smrt ne dođe!"* (Kur'an, 15:99)

Vidio sam sedamdeset učesnika bitke na Bedru. Da ste ih vidjeli, rekli biste: 'Luđaci!' A da su oni vidjeli vaše najbolje, rekli bi: 'Ovi nemaju nikakva dobra!'

A da su vidjeli vaše najgore, zaključili bi: 'Ovi ne vjeruju u Dan sviđanja računa!'

Neka se Allah smiluje čovjeku koji gleda pa razmišlja, a kad razmišlja, pouku uzima, i koji, kad pouku uzme, sazna, i saznavši, strpi se! Jer bilo je ljudi koji su saznali, ali se nisu mogli, kad su saznali, strpiti, pa je strah razorio njihova srca i nisu postigli ono što su tražili, niti su mogli vratiti se onom što su ostavili. Tako su izgubili i ovaj i onaj svijet. A to je najveći gubitak!

Ljudi, ja vam dajem savjet, a nisam ništa bolji od vas, niti ispravnije od vas u životu postupam. I ja sam sebi nasilje činim jer ne vladam svojim nefsom, niti ga nagonim na izvršavanje dužnosti prema njegovom Stvoritelju i Gospodaru. Ali kada vjernik ne bi drugom vjerniku savjete davao dok sebe ne uredi, nestalo

bi upućivača, umanjio bi se broj onih koji opominju i ne bi ostao niko ko bi pozivao ka Allahu džellešanuhu i u ljudskim srcima obljubivao ljubav prema Njemu. A ne bi niko ni od grijeha sprečavao. Život je, međutim, u druženju sa učenim i znanim i u međusobnom opominjanju. Za pobožne je život u tome. Zato prisustvujte sijelima na kojima se čuju opomene i čuvajte ta sijela kako bi se uvijek mogla čuti riječ opomene. *"I bojte se Allaha džellešanuhu onako kako je naređeno! Umirite samo kao muslimani!"*

O ljudi, osvanuli ste, pa vam se vrijeme do određenog roka skratilo, a mogućnost za djelo vaše smanjila. Smrt je iznad vas, a Džehennem vam se još više približio.

Ljudi, vi imate samo jednu dušu kojoj, ako se spasi od kazne Allahove, neće škoditi propast duša drugih, a ako propadne, neće joj ništa koristiti to što su se druge spasile. Zato, čuvajte se odugovlačenja u dobrim djelima jer je ono upropastilo mnoge od vas. Vi ne znate kada ćete otputovati, niti znate na šta idete. Allah se smilovao svakom onom koji radi za onaj svijet prije nego što potroši svu opskrbu koju mu je dao!

Ljudi, Allah džellešanuhu vam je zaista razastro praznu stranicu i nad svakim od vas postavio je dva časna meleka, s desne i s lijeve strane po jednog, kojima diktira; kome hoće daje malo, a kome hoće daje u izobilju. Ta knjiga ni mali ni veliki grijeh ne propušta, sve brižljivo bilježi. U njoj će ljudi naći sve šta su radili. Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti.

Čovječe, čuvaj se samozavaravanja jer ti još nisi siguran da si se spasio od Allahove kazne; pred tobom su najveći strah i strašni događaj. U mezaru ćeš staviti sebi pod glavu ono što si sam sebi pripremio. Ako bude bilo dobro, i biće ti dobro, a ako bude bilo zlo, i biće ti zlo. Zato radi i ne odgađaj ono što je dobro! Pripremaj se dok ima vremena! Čuvaj se odugovlačenja u tome. Ti ćeš sigurno biti pitan, pa pripremi što prije prave odgovore!

Čovječe, vjernik osviće u stalnom strahu iako je dobročinitelj, a kao vjernik ne može drugačiji biti. A omrkava bojeći se iako je dobročinitelj, jer kao putnik ne može drugačiji biti. On je stalno između dva straha: straha od grijeha kojeg je počinio, pa ne zna šta će Allah džellešanuhu s njim učiniti, i straha od smrti koja

će doći a on ne zna u kakvom će ga stanju zateći i na kakvu će ga sve Allah džellešanuhu još kušnju staviti.

Kada je Allahovu Poslaniku, sallallahu alejhi ve selleme, bilo objavljeno: *"... onaj ko radi zlo biće kažnjen za to i neće naći, osim Allaha, ni zaštitnika ni pomagača"* (Kur'an, 4:123), Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: "Objavljen je, Allaha mi, smrtonosan udarac!" Pa kad tako kaže on, a njemu je zagarantovan Džennet, šta da kažu drugi?! Uzmite pouku, o vjerni, i budite stalno na oprezu kako biste se spasili od kazne na Dan veliki!

Neka se Allah džellešanuhu smiluje čovjeku koji razmišlja pa pouku uzima, koji pažljivo promatra pa dobro stvar sagleda i nefsu svome strasti ograničava!

Čovječe, Allah džellešanuhu je zapovijedio da se samo Njemu, i nikome više, bude pokoran i ponizan. Allah džellešanuhu pomaže čovjeku koji želi biti pokoran. On je zabranio griješenje i učinio je čovjeka neovisnim od grijeha. On nikome ko neće da griješi nije proširio granice griješenja. Prenosi se da će Allah

džellešanuhu reći Ademu, alejhi-s-selam, na Sudnjem danu: "Ademe, ti si danas svjedok između Mene i potomstva tvog. Čije dobro nadmaši zlo njegovo koliko za trun jedan, ući će u Džennet, tako da se vidi da Ja kažnjavam samo silnike."

U Džehennemu nema nijednog tjesnaca, lanca ili okova a da na njima nije utisnuto ime kažnjenika i čime će biti kažnjen. Šta mislite, o ljudi, ako se sve to nađe u jednog čovjeka?! Bojte se Allaha i čuvajte se Njegove odbojnosti prema vama. "A Allahova odvratnost je veća, kad biste znali".

Da je neko od vas upamtio ono što sam ja upamtio i da je vidio prvu generaciju muslimana, dobru generaciju, bio bi zbilja zabrinut do kraja, jer bi se uvjerio da je ozbiljni među vama kao neozbiljni među njima, a trudbenik vaš kao onaj među njima koji se uopće nije trudio. Da sam ja zadovoljan sa sobom, još bih vam ovaj savjet davao, ali Allah zna da sam sobom nisam zadovoljan, pa mi stoga nije drago savjet davati drugom.

O ljudi, Allah džellešanuhu ima odabrane

robove svoje. Oni su kao onaj koji je vidio stanovnike Dženneta kako uživaju, a stanovnike Džehennema kako pate. Oni rade nastojeći zadobiti uživanje koje su vidjeli, a udaljiti se što je moguće dalje od Džehennema, čija će vatra griješnike pržiti. Oni su u srcu tužni. Oni neće ništa hrđavo učiniti jer su im duše čedne, a potrebe neznatne. Oni su se malo strpili, pa su vječnost dobili. Čitave noći provode u ibadetu i dovi Stvoritelju i Gospodaru svom, žure drugog ropstva osloboditi i suze liju misleći na Allaha džellešanuhu. Oni su srca trpeljivih. U toku dana su blagi, učeni, pobožni i skriveni, pa onaj koji u njihovu stvar nije upućen misli da su zbog skromnosti imućni, a zbog bojaznosti misli da su bolesni, a oni uistinu nisu bolesni, nego se prisjećaju Džehennema i nose strah u svojim srcima. Tako mi Allaha, oni se u onome što im je Allah džellešanuhu dozvoljenim učinio ustežu više nego što se vi ustežete od onog što vam je zabranio. U srcu svom poznaju svoju vjeru bolje nego što vi očima vidite ovaj svijet. Oni se zaista boje više da im dobro djelo ne bude primljeno nego što se vi bojite kazne za hrđava djela koja radite. *"Oni su na Allahovoj strani, a oni koji su na Allahovoj strani sigurno će uspjeti."*

Čovječe, neka te nipošto ne zavaraju ljute zvijeri oko tebe: sin tvoj, žena tvoja, sluga tvoj i nasljednici tvoji! Sin je kao lav koji po svaku cijenu želi istrgnuti sve što je u tvojim rukama. Žena kao keruša laje i repom maše. Sluga je, potkradajući te, kao lisica. A nasljednicima je, tako mi Allaha, draži dirhem koji im poslije tvoje smrti dopadne šaka od svakog tvog dobra, pa čak i da si roba oslobodio. Čuvaj se da sebe grijesima ne natovariš u nastojanju da njima bude dobro. Ti među njima malo vremena ostaješ, a kad te u mezar polože i samog ostave, obojiće haljine u žuto i početi udarati u defove i hakatom se smijati dok ćeš ti biti pitan čak i za ono što si im iza sebe ostavio. Zato se pripremi na vrijeme za Dan kada će svaki čovjek naći pred sobom dobro koje je uradio i hrđavo djelo koje je učinio. Poželjeće tada da između njega i njih bude najveća razdaljina. Allah džellešanuhu vas podsjeća na Sebe jer je Allah milostiv prema robovima svojim.

Ljudi, kada neko od vas upozori i na nešto opomene druga svog, on opomenu i upozorenje primi. A šta je sa onim koga Allah opominje i upozorava, a on opet kao da opomenut nije?!

Allah džellešanuhti kaže: *"Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? A Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji."* (Kur'an,7:99)

Zar se ne čudite onom koji se samo zabavlja, govori bespotrebno i u svemu je nemaran, dok on, u stvari, ide prema Džennetu ili prema Džehennemu, jer ne zna u kojem od njih mu je mjesto?!

Prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "Allah zaista prezire da se igrate dok ste u namazu i da, dok postite, učinite nešto što kvari post, i prezire smijeh u grobljima."

Uzvišen je Onaj koji je dao da srca onih koji su spoznali, okuse slast potpune predanosti Njemu i užitak služenja kroz stalno spominjanje Njegova imena, Onaj koji je njihova srca Sobom zaokupio te im ništa slađe do Njega prizivati i ništa radosnije do Njemu služiti, ništa lakše njihovim jezicima do Njega spominjati! *"Uzvišen je On i vrlo visoko iznad onoga što oni (tj. mušrici, politeisti i sl. - primj. prev.) govore!"*

Zabilježeno je da je Omer ibn el-Hattab,

radijallahu anhu, vatru raspaljivao primičući joj ruku, govorio: "Kušaj sine El-Hattabov, možeš li otrpiti na vatri džehennemskoj!" A potom se Allahu džellešanuhu dovom obraćao da ga sačuva od Džehennema i poslova onih koji za Džehennem rade. Pa kad je Omer ibn el-Hattab, radijallahu anhu, kao čovjek kome je obećan Džennet toliko strahovao, kako ste vi, o ljudi, toliko u spas sigurni?!

Svaki dan koji dođe čovjeku kaže: "Čovječe, ja sam novi dan i svjedočiću za ono što učiniš u meni. Kad jednom odem od tebe, nikad se više neću vratiti. Zato pripremi šta želiš, ali, znaj, naći ćeš samo to što si sam pripremio, a izostavi šta hoćeš, ali znaj da se više nikada nećeš vratiti na to."

Čovječe, tvoj dan je gost tvoj koji će te ostaviti, pa će ti ili zahvaljivati ili će te kuditi. Isto tako i noć.

Čovječe, oni koji te poštuju čine to zato što je duša u tijelu tvom. A kad duša ode iz tijela, oni će te ostaviti, i kad bi kojim slučajem takav bio stavljen pred njih, razbježali bi se od tebe kao od lava.

Vrednujte ljude po djelima a ne po riječima njihovim, jer Allah džellešanuhu nije dao nijednu riječ a da joj kao potvrdu nije odredio djelo. Samo djelo potvrđuje ili pobija istinitost nečijih riječi. Pa kad čuješ lijep govor, polahko s onim koji govori, jer ako svoje riječi potvrdi djelom, divan je čovjek. A ako se djelo bude razlikovalo od riječi, čuvaj se da mu u bilo čemu budeš sličan, jer tako se zavaravaju nesretnici.

Čovječe, dati su ti riječ i djelo, ali je djelo preče od riječi. Imaš javni i privatni život, ali preči ti je privatni život od javnog. Imaš čin i posljedice, ali znaj, posljedica je preča od trenutačnog čina.

Čovječe, zar ne znaš da je Allah džellešanuhu rekao: *"... ka Allahu se dizu lijepe riječi i dobro djelo Allah prima. A one koji imaju hrđave namjere čeka nesnosna patnja, a njihovo spletkarenje je rabota bezuspješna."* (Kur'an, 35:10)

Pogledajte kako je lijepoj riječi potrebno dobro djelo; zato radite čineći dobra, pa ćete imati svršetak kojim je Allah zadovoljan, a i vi ćete biti zadovoljni!

Ničije oko neće biti okupano suzama iz strahopoštovanja prema Allahu džellešanuhu a da mu tijelo neće biti spašeno od Džehennema.

Lice koje bude obliveno suzama od sjećanja na Allaha džellešanuhu neće pogoditi nikakva oskudica niti će ga zadesiti poniženje.

Svako djelo se može izmjeriti i prema njemu nagrada odrediti osim suze prolivene iz strahopoštovanja prema Allahu džellešanuhu. Zato će ona od džehennemske vatre ublažiti onoliko koliko On bude htio. Kada bi samo jedan čovjek iskreno zaplakao prema Allahu, ja bih se ponadao da će se zbog njegova plača Allah džellešanuhu smilovati čitavom njegovom narodu.

Allah džellešanuhu nije uslovio drugu cijenu za znanje koje je čovjeku podario osim one koju samo sticanje znanja uzima. Pa ko nauči nešto u ime Allaha tražeći time ono što je u Njega, on je na dobiti. A ko uči u nečije drugo ime, neće postići cilj niti će ga stečeno znanje odvesti Allahu.

Jadan li je čovjek i nemoćan! Skriveni su mu uzroci i ne zna kad će smrt doći. Stjenica ga

uznemirava, a zagrcnuće ga ubija. Svakim danom prevali etapu ka svijetu onom i napusti stanište na svijetu ovom. A možda se uz to još i osili i uzoholi pa nasilje počini i drskost ispolji.

O ljudi, radite i pripremajte se za dan smrti pa će Allah vidjeti vaše djelo, a i Allahov Poslanik, zatim ćete biti ponovo vraćeni Allahu kome je poznat vidljivi i nevidljivi svijet, pa će vas Allah obavijestiti o onome šta ste radili.

O ljudi, iskoristite zdravlje i dokolicu čineći dobra prije *"Dana kada će oči ostati otvorene, i kada će zureći, ljudi uzdignutih glava, netremice gledati, a srca će im prazna biti"*.

Čovječe, nipošto se ne boj onog koji ima vlast na zemlji, jer je i on rob Stvoritelja i Gospodara tvog! Ne budi lakom na imetak onoga koji ga ima, jer i on jede samo opskrbu Stvoritelja i Gospodara tvog! Nikad ne zavidi čovjeku u dobru, jer on radi prema uputi Stvoritelja i Gospodara tvog! Nikad ne ponizi siromaha, jer je mili brat tvoj.

Čovječe, nikad ne omalovažavaj ništa od pokornosti prema Allahu makar to u tvojim očima bilo neznatno, jer On prima koliko i trun dobra i

nagrađuje za jedan trenutak pokornosti. Kad bi ti mogao znati vrijednost toga kod Stvoritelja i Gospodara tvog, istinski bi se radovao. A nikad, opet, nemoj omalovažavati ništa od grijeha makar to u tvojim očima bilo malo i neznatno, jer Gospodar tvoj zaista žestoko kažnjava.

Jednom je prisustvovao skupu na kojem su bili okupljeni starci i omladina. Okrenuvši se prvo starcima, Hasan ih upita:

- Šta se čini sa usjevom kad sazrije?

- Obere se žetvom - odgovoriše oni.

A zatim se okrenu omladini i reče:

Dosta je sjetvi koje nisu dočekale žetvu zbog zaraza koje su ih zadesile i nepogoda koje su ih uništile! Ovdje je Hasan zaplakao učeći: *"A Allah ljudima navodi primjere da bi pouku primili."* (Kur'an, 14:25)

Čovječe, sam mriješ, sam ćeš biti ponovo oživljen i sam ćeš za svoja djela odgovarati. Kad bi svi ljudi bili pokorni Allahu džellešanuhu, a ti sam prema Njemu griješio, ne bi ti njihova pokornost ništa koristila! A kad bi svi ljudi griješili, a ti sam pokoran Allahu bio, ne bi ti njihovo griješenje nimalo naudilo. Čovječe, tvoje griješenje je samo tvoj grijeh, za koji će znati

tijelo i krv tvoja. Ako se očuvaš od grijeha, spasio si tijelo i krv svoju, a ako, ne daj Bože , budeš ono drugo, onda ćeš znati kakva je vatra koja se ne gasi, tijelo koje ne propada i duša koja ne umire.

Čovjek će biti u dobru sve dok je sam sebi propovjednik, dok misao bude u djelo pretvarao i Allaha džellešanuhu se bude sjećao, a zatim sebe preispitivao, i dok mu Dan konačnog obračuna bude jedina briga. A biće u zlu sve dok bude s dobrim djelima odugovlačio, pohotama tijela udovoljavao, nemaran bio i pustim željama se zanosio.

Zabilježeno je da je Isa, alejhi-s-selam, rekao svojim drugovima: "Radite u ime Allaha, a ne za trbuhe svoje, jer ptice niti siju niti zanju, već zorom rane, a jedina im je opskrba ona koju im Allah daje. Ako kažete da su vaši trbusi veći od podvoljaka njihovih, pogledajte divljač koja također niti sije niti žanje i jedina joj je opskrba ona koju joj Allah daje."

Ko tri puta poslije klanjanja sabaha istigfar učini (zatraži oprost grijeha od Allaha), biće mu grijesi oprošteni makar bio jedan od onih

koji su pobjegli s bojnog polja.

Zabilježeno je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, rekao: "Tako mi Allaha, u Džennet će ući samo onaj koji je bio samilostan".

Drugovi su ga upitali: "Zar mi svi nismo samilosni, Allahov Poslaniče?" Na to im on reče: "Nije to samilost nekog od vas prema djetetu svome ili nekom bližnjem, nego samilost prema svemu što ima dušu." Ovdje je Allahov Poslanik glas podigao.

Omer ibn el-Hattab, radijallahu anhu, jednom je upitao: "Hoćete li da vam kažem koji su najbolji, a koji su najgori ljudi?" I kad su mu drugovi rekli da to žele čuti od njega, on je nastavio: "Najbolji su oni ljudi čiji je život dug a djelo dobro, od kojih se čovjek uvijek nada dobru, a siguran je od njihova zla. A najgori su oni čiji je život dug, a djelo loše, od kojih se ne očekuju nikakva dobra i čovjek nije siguran od njihova zla."

Čovjeku je bolje da nauči neko korisno znanje i postupa prema naučenom nego da čitav ovaj svijet, kad bi ga imao, žrtvuje za onaj svijet.

Često se obraćajte srcu, jer srca brzo hrđaju. Budite strogi prema sebi, jer je čovjek sklon zlu, pa ako ne ukrotite strasti tijela, ono će vas odvesti u najveću propast.

Na pitanje šta misli o šefaatu (zauzimanju na Sudnjem danu), Hasan je odgovorio:

- Šefaat je istina!

Ali Uzvišeni Allah kaže: *"Zaželjeće oni da iz Vatre izađu, ali im iz nje neće izlaska biti"* (Kur'an, 5:37)", podsjeti ga neko od prisutnih, našta on dodade:

- Zaista, Džehennem ima svoje stanovnike koji neće iz njega izlaziti, kao što kaže Uzvišeni.

Pa šta će takve uvesti u vatru i izvesti iz nje?" neko opet priupita.

- Oni su na ovom svijetu počinili grijehe za koje će ih Allah kazniti, pa će ih On opet izvaditi iz Vatre zato što su u svom srcu nosili vjerovanje u Njega - reče Hasan.

Ljudi, čuvajte rodbinske veze i ne kidajte ih, jer Allah džellešanuhu kaže: *"... i Allaha se bojte, s imenom čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah zaista stalno bdi nad vama."* (Kur'an, 5:1)

Najbolji je džihad da se boriš protiv strasti svojih.

Ko ne umre iznenada, oboli iznenada. Zato se bojte Allaha i budite oprezni da vas ne zatekne iznenađenje Gospodara vašeg!

Allahove džellešanuhu blagodati su toliko brojne da Mu se bez pomoći Njegove zahvaliti ne može. A čovjekovi grijesi su toliko brojni da se niko bez Allahove pomoći i oprosta ne može spasiti.

Čuo sam Bekra ibn Abdillaha kad je rekao: "Allah će se smilovati čovjeku koji je bio snažan pa je svoju snagu upotrijebio u pokornost Allahu džellešanuhu. Smilovaće se i onom koji je bio nejak pa se grijeha čuvao."

Ko laže, čini razvrat (ne vjeruje), a ko ne bude vjerovao, sigurno će u Džehennem.

Prenosi se da je Ibn Omer govorio: "Kada čovjek slaže, melek se udalji od njega koliko je jedna milja da bi izbjegao smrad koji se iz toga pojavi.

Smatram da nije laž kad čovjek kaže neistinu želeći dobro svom bratu i u želji da od

njega zlo otkloni, ili da dvojicu pomiri.

Čovječe, mrziš ljude zbog (njihove) sumnje, a zaboravljaš da je i tebi potrebno čvrsto uvjerenje.

Sindžiri u koje će biti okovani stanovnici Džehennema neće im biti stavljeni kao omče oko vrata zato što bi onesposobili čuvare njegove, nego zato da ih, kad ih zahvati plamen džehennemski, drže privezane za njegovo dno. Zatim je Hasan zaplakao i rekao:

- Moj Bože, utječem Ti se od džehennemske vatre i lošeg djela koje vodi u nju.

Zabilježeno je da je jedan pobožni vidio u snu svoga druga koga je upitao:

- Šta je to što si našao?

- Našli smo ono što smo sebi prije pripremili, a izgubili ono što smo iza sebe ostavili - odgovorio je on. Pa sada idite potpuno svjesni i uvjereni!

Ljudi su jedni drugima preporučivali ustezanje od ovog svijeta pa im je Zuhdi rekao: "Najveći je zuhd (ustezanje od dunjaluka) u onog čovjeka čiju strpljivost ne nadvlada ono što je zabranjeno, a ono što je dozvoljeno ne nadvlada

njegovu zahvalnost."

Preneseno mi je da je Ebu Hazim rekao: "Mi ne želimo umrijeti dok se ne pokajemo, a umiremo ne pokajavši se. Ko od vas susretne Allaha džellešanuhu kao nasilnik koji se nije pokajao, On će ga baciti u Džehennem, o, grozno je to prebivalište!"

Jedan od učenih i dobrih ljudi je čuo kako ljudi izjavljuju želje svakojake, pa je zatražio da i on želju srca svoga kaže: "Kamo sreće da stvoreni nismo bili, a kad smo već stvoreni, kamo sreće da nećemo umrijeti, a kad umiremo, kamo sreće da oživljeni ne budemo, a kad ćemo već oživljeni biti, kamo sreće da nećemo odgovarati! Kad ćemo već odgovarati, kamo sreće da ne budemo kažnjeni i da kazna ne bude vječna!"

Prije vas su ljudi imali nježnija srca i više strahovaše za svoju vjeru. Međutim, vaša je vjera danas tanja, a srca grublja.

Čovjek će napustiti grijeh ako ga on baca u brigu. Kajanje je ključ istinskog pokajanja. Brinuti se za svoje grijehe (da se ne griješi) bolje je od nekih dobrih djela.

Istina je teška, pa se za nju odlučuju samo

oni koji su sigurni u dobar svršetak i koji su spoznali. A ko se nagradi nada, boji se kazne.

Upamtio sam ljude kojima je bilo nuđeno ono što je dozvoljeno, pa su odbili rekavši: "Ne treba nam jer se plašimo da nas ne pokvari."

Ko svoju dušu ne liječi od bolesti grijeha za svog života, vrlo je daleko od toga da bude izliječen, a sasvim blizu žalosti na ovom svijetu.

Kad bi noć provodio u ibadetu i od toga poguren ostao i danju postio toliko da ti tijelo oslabi, ne bi ti nimalo koristilo ako u duši nisi pobožan bio.

Nikakvo dobrovoljno dobro (nafila) nije ravno dobroti koju učiniš roditeljima svojim, pa ni hadž ni džihad.

Omer ibn el-Hattab, radijallahu anhu, rekao je: "Sjećajte se Džehennema i da je njegova vatra žestoka, dubina velika i stubovi od željeza.

Seleme ibn Amir pripovijeda: Klanjali smo džumu sa Hasanom Basrijem, pa smo se poslije namaza okupili oko njega kad on zaplaka. Upitasmo ga zašto plače, a on zaplaka još jače, pa reče:

- A kako ne bih plakao?! Kad bi nam se na vrata ove džamije pomolio neko od drugova Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, kod nas od islama ne bi raspoznao ništa osim ovu našu Kiblu, kuda se okrećemo u namazu.

Oh, oh! Prazne su želje svijet uništile. Govora ima, ali djela nema. Znanja ima, ali strpljivosti nema. Vjerovanje postoji, ali nema čvrsta uvjerenja.

Šta je to? Vidim ljude, ali ne vidim pameti, čujem šum, ali ne vidim druga. Ovaj svijet je ušao u vjeru, pa izašao (iz nje). Znaju šta je dobro, ali dobro ne rade. Znaju šta je zabranjeno, ali ga čine. Vjera im je smo na jeziku. Upitaš li nekog od njih da li vjeruje da će za djela polagati račun, on ti odgovori da vjeruje. Kunem se Vladarom Sudnjeg dana da laže! Jer u lijep odgoj i svojstva vjernika spada: snaga uz vjeru, odlučnost uz blagost, vjerovanje uz čvrsto uvjerenje, znanje uz blagost, blagost sa znanjem, pamet uz blag postupak, otmjenost u siromaštvu, umjereno vladanje u bogatstvu, samilost prema potištenom, darežljivost na pravom mjestu i pravednost uz istrajnost.

Vjernik neće učiniti nasilje ni onom ko ga mrzi, niti će se ogriješiti pomažući onog koga voli. On ne ogovara, ponižavajući drugoga ne namiguje, ne istražuje tuđe mahane, ne govori u besposlicu, ne zabavlja se i ne igra bez svrhe, ne prenosi tuđe riječi, ne traži ono što nije njegovo, ne poriče istinu makar se i njega ticalo, ne prelazi granice u isprici, ne sveti se kad nekoga nesreća pogodi, niti ga veseli kad neko pogriješi.

Vjernik je u namazu ponizan i skrušen i žuri da Allahu što prije padne na sedždu. Riječi su njegove pravi lijek, strpljivost je njegova pobožnost, šutnja istinsko razmišljanje, a njegovo razmatranje je pouka. Drzi se sa učenim da bi naučio. Među njima šuti da ne bi pogriješio, a kad govori, govori da bi se okoristio. Kada vjernik učini dobro, veseli se, a kad pogriješi, odmah oprost zatraži. Kad ga neko prekori, on opet njegovo zadovoljstvo zatraži. A ako ga neko izgrdi i ispsuje, on se blagim pokaže. Kad mu bude učinjena nepravda, otrpi i pravedno postupi. Samo u Allaha džellešanuhu zaštitu traži i od Njega pomoć moli.

Vjernik je među ljudima dostojanstven, a u osami je Allahu zahvalan. Zadovoljan je

nafakom koja mu je data. Stalno zahvaljuje na udobnosti i otrpi u muci. Ako se nađe u društvu onih koji su Allaha zaboravili, on se Allaha sjeća, a kad je u društvu onih koji se sjećaju Allaha, traži oprost za svoje grijehe.

Eto, takvi su bili drugovi Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve selleme, za čitavog svog života. Takvi su bili i vaši dobri preci. Vaše stanje se promijenilo zato što ste vi svoj postupak prema Allahu džellešanuhu izmijenili.

Zatim je Hasan proučio: *"Allah neće izmijeniti jedan narod dok taj narod sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika."* (Kur'an, 13:11)

I na kraju je dodao: - Naš Stvoritelju i Gospodaru, ukaži milost svoju našem vođi Muhammedu i njegovom plemenitom rodu, njegovim ashabima i svim vjernicima! A nas podari kao što si podario iskrene robove i pobožne miljenike. Ti si svemoćan i pomagač si u dobru. Dovoljan nam je Allah, divan je On gospodar! Hvala Allahu - Stvoritelju i Gospodaru svjetova!

IZ RECENZIJE

Hasan El-Basri rođen 642. godine u Medini, umro 728. godine u Basri.

Hasan Basri je simbol islamske pobožnosti. On je bio inspiracija za mnoge duhovne pokrete u klasičnom islamu: sufizam, muetezilizam, sunnizam...

Nisu tako česte osobe u povijesti koje su sposobne sagledati savremene događaje u perspektivi budućnosti, a izuzetno su rijetke one koje su to kadre u perspektivi vječnosti. Kada se tome doda lični karakter i izvanredan moralni i intelektualni autoritet građen samodosljednošću, onda takva rijetkost prelazi u izuzetnost. Basri je bio baš to!

Traktat *"Čujem šum, prijatelja ne vidim"* nastao je kao neautorske bilješke Hasana Basrije. Ova knjiga predstavlja siže dugogodišnjeg plodnog i angažiranog javnog istupanja ovog odličnog poznavaoca prilika svoga vremena i hrabrog kritičara izopačenja i odstupanja islamskog društva od prvotne jednostavnosti i

skromnosti.

Osnovna Basrijina misao: život posvećen Bogu kroz aktivno učešće u tokovima ovog svijeta, određena je "zuhdom" - njegovom upotrebnom a ne finalnom vrijednošću. Svijet treba koristiti s mjerom i umjerenošću, a ne biti mu potčinjen, ne biti mu služinče. Ova misao nije završila u ekstremnom tesavvufu, već je bila snažna i dosljedna zapitanost nad smislom života uopće i devijacijama zajednice muslimana u prvom stoljeću islama. Njegov stav je bio protest savjesti, čin lične dosljednosti i glas uma u prvim kovitlacima "talasanja" islamskog sistema vrijednosti, koje nije ostavljalo ravnodušnim ni vladaoce ni podanike, ni učene ni neuke, ni imućne ni bijedne.

... Sublimiranost, preciznost i lahkost u izrazu graniče sa najfinijom poezijom. Stvarno poznavanje duha Kur'ana i Hadisa i smisao za realnost najvišeg karaktera daju Risali izuzetnu vrijednost i svrstavaju je u nezaobilaznu literaturu: etike, bontona, retorike, pedagogije, tesavvufa i islamske duhovnosti uopće.

